

ÚVOD DO KNIHY GENEZIS

1. NÁZOV, ŠTRUKTÚRA A OBSAH

Genesis je grécko-latinský názov prvej knihy Pentateuchu, utvorený na základe textu Gn 2, 4a Septuaginty (najstaršieho gréckeho prekladu Starého zákona): „Toto je kniha pôvodu (*he biblos genéseos*) neba a zeme...“ V hebrejskej Biblii sa nazýva podľa prvých slov knihy *Berešit* (= Na počiatku), lebo opisuje začiatky stvoriteľského diela (stvorenie sveta a prvého človeka) a začiatky vyvoleného Božieho ľudu (rozprávanie o patriarchoch).

1.1.
NÁZOV

Štruktúra knihy je dosť jednotná. Čo do vonkajšej formy je materiál knihy usporiadaný do desiatich *toledót* (= pôvod, pokolenie, potomstvo, rodopis), z ktorých päť poukazuje na negatívnu stránku a skazonosný vplyv Adamových synov a päť na pozitívne vlastnosti a spásanosné poslanie Izraelových synov.

1.2.
ŠTRUKTÚRA

Opis pôvodu (*toledót*) neba a zeme (porov. Gn 2, 4a), v ktorom sa hovorí o Edene, o Adamovom vyvolení a jeho neposlušnosti voči Božiemu zákonu zneužitím moci a života, je v ostrom protiklade s opisom potomstva (*toledót*) Táreho (porov. Gn 11, 27), v ktorom sa spomína Kanaán, „Pánov raj“ (porov. Gn 13, 10), vyvolenie Abraháma a jeho poslušnosť, odmenená Božím prisľúbením veľkej moci a plodnosti.

Adamovo potomstvo (*toledót*) s genealógiou desiatich predstaviteľov patriarchov pred potopou (porov. Gn 5, 1) súvisí s Izmaelovým potomstvom (*toledót*), z ktorého vzišlo dvanásť izmaelských kmeňov (porov. Gn 25, 12).

Rodopisu (*toledót*) spravodlivého Noema, v ktorom sa cez potopu zachránilo ľudské pokolenie pred záhubou (porov. Gn 6, 9), zodpovedá rodopis (*toledót*) Abrahámovho syna Izáka, v ktorom budú požehnané všetky budúce ľudské pokolenia (porov. Gn 25, 19).

Potomstvo (*toledót*) Noemových synov, ktorí sa po potope stali praotcami národov (porov. Gn 10, 1), je v ostrom protiklade s potomstvom (*toledót*) Ezaua, ktorý sa stal praotcom Edomčanov (porov. Gn 36, 1). Nakoniec v Semovom potomstve (*toledót*), z ktorého pochádza Abrahám (porov. Gn 11, 10), má privilegované miesto rodopis (*toledót*) Jakubovej rodiny.

1.3. Podľa obsahu možno Knihu Genezis rozdeliť takto:

OBSAH

I. Predhistória (1, 1 – 11, 32):

1. Stvorenie sveta a človeka (1, 1 – 2, 4a)
2. Začiatky ľudstva a prvý hriech (2, 4b – 3, 24)
3. Kainovi a Setovi potomkovia (4, 1 – 5, 32)
4. Potopa a Noe (6, 1 – 9, 17)
5. Od Noema po Abraháma (9, 18 – 11, 32)

II. Obdobie patriarchov (12, 1 – 50, 26):

1. Abrahám (12, 1 – 25, 18)
2. Izák (24; 25, 19 – 28, 9)
3. Jakub (28, 10 – 37, 1)
4. Jakubovi synovia: Júda (38, 1 – 30) a Jozef (37, 2 – 36; 39, 1 – 50, 26).

2. PÔVOD KNIHY GENEZIS

2.1.

PREDHISTÓRIA

V prvých jedenástich kapitolách Knihy Genezis sú spracované staré tradície Izraela a okolitých národov starovekého Blízkeho východu o prahistórii ľudstva a o predhistórii vyvoleného národa. Vyberajú sa z nich iba tie udalosti, ktoré sú charakteristické pre dejiny celého ľudstva. Archeologické objavy posledného storočia ukázali, že je mnoho styčných bodov medzi prvými kapitolami Genézy a lyrickými, sapienciálnymi alebo liturgickými textami starovekého Sumeru, Babylonie a Ugaritu. Stačí spomenúť babylonský epos o stvorení sveta *Enuma eliš*, babylonskú verziu o potope sveta známou pod menom *Epos Atrahasis* a *Epos o Gilgamešovi*, alebo poukázať na veže, postavené na počesť božstiev v Mezopotámii, s ktorými má biblické rozprávanie o stavbe „babylonskej veže“ nepochybne veľa podobného.

Treba však pripomenúť, že inšpirovaní pisatelia, ktorí zostavili a zredigovali rozprávania prvých kapitol Knihy Genezis, prepracovali jestvujúce literárne pramene v duchu a vo funkcii tradícií svojho ľudu. Preto sa biblický opis stvorenia a potopy podstatne líši od podobných udalostí v staroorientálnych náboženských tradíciách. Podľa Biblie jedine Boh existuje pred akýmkoľvek iným bytím a stvoril, čiže z ničoho vytvoril všetko, čo jestvuje na zemi a vo vesmíre. Monoteistické ponímanie Boha, Stvoriteľa a Pána neba i zeme, ktorý spravodlivo trestá hriech, ale je

vždy milosrdný, je náboženským pozadím aj biblického opisu potopy sveta.

V prvej časti Genézy sú teda zozbierané tradície sapienciálneho rázu (ústne alebo už aj písané), prispôsobené primitívnemu chápaniu ľudí, ktoré podávajú jednoduchým a obrazným štýlom základné pravdy potrebné na pochopenie Božieho plánu spásy, a pritom populárnym spôsobom opisujú počiatky ľudského pokolenia a vyvoleného národa. Na konkrétnych osobách sa tu ukazuje, ako Boh povolal ľudí k spásu, ako ľudia Božiu ponuku spásy odmietli, a tak sa čím ďalej tým väčšmi rútili do záhuby. Zároveň sa však podčiarkuje fakt, že Boh udelil Abrahámovi a jeho potomstvu nezaslúžené požehnanie, na ktorom majú mať účasť všetci ľudia (porov. 12, 3). Pre dnešného čitateľa, ktorý nevie čerpať vážne poznatky a pravdy z populárnej naratívnej literatúry, je ťažké uznať hĺbku a trvácnu hodnotu náboženského učenia prvej časti Genézy.

Hoci rozprávania o patriarchoch boli písomne redigované s veľkým časovým oneskorením potom, čo sa opísané udalosti stali, majú hlboké a početné korene v prostredí, v ktorom žili predkovia Izraela. Nedávne archeologické objavy v starovekých mestách Ugarit (dnešné Ras Šamra, na severnom pobreží Sýrie) a Mari (pri strednom Eufrate v Mezopotámii) umožňujú oveľa presnejšie poznať spôsoby národov Blízkeho východu z druhého tisícročia pred Kristom, a pritom potvrdzujú biblické údaje o živote patriarchov. Zvyklosti a obyčaje Abraháma a jeho potomkov sa zhodujú so životným štýlom pastierov polokočovníckych klanov, ktoré sa s čriedami oviec a kôz potulovali v krajinách Úrodného polmesiaca (Palestína, Sýria, Mezopotámia). Žili viac-menej v styku s usadlým obyvateľstvom, ku ktorému prechovávali pokojné alebo nepriateľské vzťahy. Jednotlivé skupiny, ktoré tvorili rodiny patriarchov, sa v Knihe Genezis opisujú v čase, keď sa začínali usadzovať v krajine Kanaán, ktorá sa potom stala trvalým bydliskom ich potomstva. Nie je však možné napísať ucelenú a podrobnú históriu patriarchov nielen pre časový odstup, ktorý nás delí od súvekých dokumentov, ale najmä preto, že patriarchovia a ich potomkovia žili na okraji svetových politických dejín svojej doby. Tradície, ktoré o nich hovoria, sa obmedzujú iba na sféru ich základných životných záujmov:

2.2.

**OBDOBIE
PATRIARCHOV**

udržať pri živote rodinu v kraji často navštevovanom hladom alebo hľadať pastvu pre svoje stáda. Napokon si treba uvedomiť, že zo života patriarchov sa zachovalo iba niekoľko epizód.

Rozprávania Genézy o predkoch Izraela, i keď sú v súlade s kultúrou ich doby, čerpajú z ľudových a rodinných tradícií. Svedčia o viere patriarchov v Boha, ktorý ich sprevádzal počas ich životného putovania v krajine Kanaán, v Boha, ktorý im slúbil všetko, čo potrebovali na udržanie svojej biednej existencie, a bol zárukou požehnania pre ich budúce pokolenia.

2.3. HISTORICKOSŤ GENÉZY

I keď zaraďujeme Knihu Genezis medzi tzv. historické knihy Starého zákona, alebo ju považujeme za ich úvod, ona nie je dejepisom v modernom zmysle slova, ale prvou fázou dejín spásy. Nejde tu teda o historické, ale o eminentne náboženské dielo. Rozprávanie o prahistórii neslobodno chápať ani ako prírodovedecký výklad, ani ako historický opis pôvodu vesmíru a ľudstva, ale ako prejav viery o podstate sveta a človeka a o ich vzťahu k Bohu.

Podobne ani históriu patriarchov a Jakubových synov nemožno v jej detailoch historicky podložiť, ale vtedajšie politické, sociálne, právne, kultúrne a náboženské danosti prostredia sa v nej vo všeobecnosti opisujú tak, ako ich vyniesli na svetlo dnešné vedecké výskumy Palestíny a okolitých krajín z predmojžišovského obdobia, ktoré zodpovedá tzv. strednej (2000 – 1550 pred Kr.) a mladšej (1550 – 1200 pred Kr.) dobe bronzovej.

Bolo by však pomýlené posudzovať a skúmať dejinné udalosti zachytené v Knihe Genezis podľa princípov a kritérií modernej historickej vedy. Naopak, treba ich chápať v zmysle starovekého spôsobu písania dejín, alebo lepšie, ako teologický výklad dejinných udalostí. Boh, ktorý inšpiroval autorov knihy, nám nechcel podať v presných detailoch informáciu o vzniku sveta a človeka, ani nás nechcel poučiť o exaktnom priebehu histórie patriarchov. Boh chcel opísanými udalosťami v prvom rade poukázať na svoju ponuku spásy a ako nezodpovedne na ňu zareagoval človek. Tým chcel jasne ukázať, že sa rozhodol aj pre hriešnikov, aby boli nositeľmi a prostredníkmi požehnania a spásy.

3. CIEĽ A TEOLOGICKÝ VÝZNAM GENÉZY

Kniha Genezis vyzdvihuje predovšetkým to, že Boh je stvoriteľom neba a zeme a zvrchovaným pánom celého stvorenia. On mal od počiatku so svetom a s človekom presný spasiteľný plán a tento Boží plán spásy nezmaril ani prvý hriech človeka. Povoláním Abraháma a vyvolením izraelského národa ako nositeľa pravého zjavenia a prisľúbení Boh postupne viedol ľudstvo k spásu. I keď sú v Genéze niektoré úseky o Bohu antropomorfické, sú všetky – na rozdiel od polyteistických predstáv v náboženstvách starovekého Blízkeho východu – autentickým výrazom viery v jedného Boha, zvrchovaného Pána neba a zeme, ktorý riadi dejiny sveta, najmä osudy izraelského národa, a vedie ho k spásu.

Kniha Genezis sa právom nazýva Knihou počiatkov, lebo opisuje počiatok stvorenia, ľudstva, manželstva, hriechu a smrti, počiatok vyvoleného ľudu a počiatok Božích prisľúbení.

3.1.
CIEĽ

Teologický význam Knihy Genezis spočíva najmä v jej učení o Bohu – Stvoriteľovi sveta a Pánovi dejín. Pritom je veľmi dôležité učenie o stvorení sveta všemohúcim Božím slovom (porov. 1, 3. 6. 9. 11. 14. 20. 24) a o tom, že Boh stvoril človeka na svoj obraz (porov. 1, 26 n.). Veľavýznamné je rozprávania o raji a o hriechu človeka (porov. 2, 8 – 17 a 3, 1 – 24), o potope a o zmluve s Noemom (porov. 6, 1 – 9, 17), o povolaní Abraháma a jeho potomstva ako prostredníkov požehnania pre celé ľudstvo (porov. 12, 2 n.; 18, 18; 22, 18; 26, 4; 28, 14) atď. Všetky Božie diela a zásahy v dejinách smerujú pod týmto zorným uhlom ku konečnému cieľu Božieho zjavenia, t. j. k spásu ľudí.

3.2.
TEOLOGICKÝ
VÝZNAM

Genezis je bohatá na témy a predobrazy, ktoré sa opakujú aj v iných textoch Biblie a ktoré sa stali predmetom neskorších úvah tak židovskej, ako aj kresťanskej tradície. Kniha sa začína rozprávaním o stvorení sveta, ktoré ospevujú žalmi (porov. napr. Ž 8 a 104), komentuje Kniha Jób (porov. kapitoly 38 – 41) a spomína Izaiášovo proroctvo (porov. Iz 40, 12 – 31). Adamovo správanie v záhrade Eden sa v Pavlových listoch porovnáva s úlohou Krista, nového Adama (porov. Rim 5, 12 – 21; 1 Kor 15, 45 – 50). Ďalšími predobrazmi Ježiša Krista sú Ábel (porov. Hebr 11, 4; 12, 24), Izák (porov.

3.3.
BIBLICKÉ TÉMY
A PREDOBRAZY

Gal 4, 22 – 31; *Hebr* 11, 9 – 19; pozri aj *Jn* 8, 56) a Melchizedech (porov. *Hebr* 5, 6. 10; 6, 20; 7, 1 – 3). Potopa sveta sa v Novom zákone stáva predobrazom kresťanského krstu (porov. *1 Pt* 3, 20 – 22). Židovská a potom kresťanská teológia v priebehu vekov znova a znova čítala a interpretovala prvú knihu Biblie, aby odhalila a pochopila tajomstvo vzniku sveta, života a ľudského osudu, a najmä aby v nej objavila prvú fázu Božieho diela pre dobro a spásu človeka. Niektoré postavy osobitne pútajú našu pozornosť: manželská dvojica Adama a Evy, opísaná do najjemnejších psychologických odtienkov; Noe, ktorý „našiel milosť u Pána“ a vykonal jeho rozkazy; ale nadovšetko patriarchovia: Abrahám, otec veriacich a vzor skalopevnej viery a neochvejnej nádeje, na ktorého sa odvolávajú Židia, kresťania, ba i mohamedáni; Izák, vytúžený syn, ale zároveň taký ohrozovaný a bezmocný aj proti úkladom najbližších príbuzných; Jakub, hotový na všetko, keď šlo o Božie požehnanie; Jozef, lebo jeho životné osudy svedčia o prozreteľnej múdrosti Boha, ktorý všetko riadi na dobré pre tých, čo ho milujú...

Popri týchto mužských postavách treba spomenúť aj úlohu, ktorú mala v tradíciách patriarchov žena alebo matka: Eva, zvedená hadom, a predsa povolaná, aby sa stala „matkou všetkých žijúcich“ (3, 20); Sára, ktorá sa smiala, keď počula Božie prisľúbenie, že i napriek svojej starobe a neplodnosti porodí syna (porov. kap. 18); Rebeka, ktorá nečestným spôsobom uprednostňovala svojho miláčika Jakuba a podvádzala, aby dostal požehnanie prvorodeného (porov. kap. 27); Lia a Ráchel s ich spormi (porov. kap. 29 – 31); Putifarova žena (porov. kap. 39)... Kniha Genezis pritom osobitne zdôrazňuje, že ženy, ktoré stáli po boku Adama, Abraháma a Izáka, mali dôležitú úlohu v uskutočňovaní Božieho plánu spásy.

Bohatstvo biblických tém a postáv, ktoré pred nami defilujú v prvej knihe Biblie, je dôvodom, pre ktorý sa veriaci všetkých čias k nej ustavične vracajú, aby sa opätovne presvedčili o добрote, milosrdenstve a láske Boha voči ľuďom, ktorý aj v dnešných časoch všetko riadi len na dobré, pre šťastie a na spásu človeka.

37
10**Dejiny jakubove A jeho syno v, 37 – 50**

37 ¹ Jakub sa usadil v krajine, kde sa zdržiaval jeho otec ako prišelec, v krajine Kanaán.

Žiarlivosť Jozefových bratov. ² Toto sú dejiny Jakubovej rodiny: Jozef mal sedemnášť rokov a pásaval so svojimi bratmi ovce. Bol ešte chlapec, keď bol so synmi otcových žien Baly a Zelfy. A potom Jozef doniesol o nich otcovi zlé zvesti. ³ Izrael miloval najviac zo všetkých synov Jozefa, lebo sa mu narodil v jeho starobe, a dával mu robiť pestrofarebnú tuniku. ⁴ Keď jeho bratia videli, že ho má otec radšej ako všetkých ostatných synov, začali ho nenávidieť a neboli schopní prívetivo sa s ním rozprávať. ⁵ A keď mal raz Jozef sen a rozpovedal ho svojim bratom, znenávideli ho ešte väčšmi. ⁶ Povedal im: „Počujte, aký som mal sen! ⁷ Boli sme na poli zamestnaní viazaním snopov a tu sa môj snop postavil a ostal stáť. Tu sa vaše snopy postavili dookola a klaňali sa môjmu snopu!“ ⁸ Bratia mu povedali: „Vari chceš nad nami kralovať alebo panovať?“ A znenávideli ho ešte viac pre jeho sen a pre jeho reči. ⁹ A mal ešte iný sen a prezradil ho svojmu otcovi a svojim bratom. Hovoril: „Opäť som mal sen! Slnko, mesiac a jedenásť hviezd sa mi klaňalo.“ ¹⁰ Toto rozprával svojmu otcovi a svojim bratom. A jeho otec

37, 1. Posledná časť Knihy Genezis (okrem 38. a 49. kap.) je Jozefovou biografiou. Celý jej charakter prezrádza katechetický zámer, jasne vyjadrený v Gn 45, 5 – 8 a na konci v 50, 20, s cieľom poukázať na tému vykúpenia ako neskôr pri udalosti „exodu“ z Egypta. Mnohé časti tohto biblického textu javia známky poznania egyptských zvykov a reálií.

37, 2. Synovia Baly boli Dan a Neftali (35, 25), synovia

Zelfy zasa Gad a Aser (35, 26).

37, 3. Šlo o sviatočný odev.

37, 5 – 8. Jedným z dôvodov nenávisť bratov voči Jozefovi boli jeho podivné sny. Sny vôbec hrajú dôležitú úlohu v Jozefovom príbehu. Ale sú to iba informácie, nie Božie zjavenia ako napr. 20, 3; 28, 12 n.; 31, 11. 24.

37, 9 – 11. Druhý sen bol ešte názornejší a vtedy aj Jakub začal o veci premýšľať. Nik však nemyslel

mu robil výčitky a vravel mu: „Čo je to za sen, čo si mal? Hádam ja, tvoja matka a tvoji bratia prídeme a budeme sa ti klaňať až po zem?“ ¹¹ A jeho bratia žiarlili, ale otec si to zapamätal.

¹² Raz odišli jeho bratia pásť ovce svojho otca k Sichemu. ¹³ Vtedy povedal Izrael Jozefovi: „Tvoji bratia pasú pri Sicheme, chcem ťa poslať za nimi.“ On mu odpovedal: „Dobre, pôjdem.“ ¹⁴ Nato mu povedal: „Len choď a pozri, či sa dobre vodí tvojim bratom a ovciam. A dones mi zvest!“ Tak ho poslal z hebronského údolia a došiel do Sichemu. ¹⁵ Keď potom blúdil po poli, stretol istého muža, ktorý sa ho opýtal: „Kohože hľadáš?“ ¹⁶ On odvetil: „Hľadám svojich bratov. Povedz mi, prosím, kde pasú?“ ¹⁷ Muž mu povedal: „Odišli odtiaľto ďalej, ale počul som ich hovoriť: »Podme do Dotainu!«“ A Jozef šiel za svojimi bratmi a našiel ich v Dotaine.

Bratia predávajú Jozefa. – ¹⁸ Keď ho zďaleka zazreli, prv ako k nim došiel, sa dohodli, že ho zabijú. ¹⁹ Hovorili si medzi sebou: „Tamto ide snár! ²⁰ Podme, zabijeme ho a hodíme ho do cisterny! A povieme, že ho zožrala divá zver. Potom sa uvidí, čo značia jeho sny!“ ²¹ Keď to počul Ruben, usiloval sa vyslobodiť ho z ich rúk a vravel: „Neberme mu život!“ ²² A Ruben im vravel ďalej: „Nepreliievajte nijakú krv! Hodte ho do tej cisterny, čo je na pustine! Len nevzťahujte naň ruky!“ To preto, že ho chcel vyslobodiť z ich rúk a priviesť k svojmu otcovi. ²³ A len čo došiel Jozef k svojim bratom, zbliekli Jozefovi jeho tuniku, tú pestrofarbistú tuniku, čo mal na sebe, ²⁴ chytili ho a hodili do cisterny. Cisterna bola prázdna, voda v nej nebola. ²⁵ Potom si posadali a jedli, a keď zdvihli oči, videli, že prichádza karavána Izmaelitov od Galaádu. Ich ťavy boli obťažené balzomom, mastixovou živicom a ladanumom; boli s tým na ceste do Egypta. ²⁶ Tu povedal Júda svojim bratom: „Čo budeme mať z toho, keď nášho brata zahubíme a zatajíme jeho krv? ²⁷ Predajme ho radšej Izmaelitom a nevzťahujme naň svoje

37

11

—

37

27

na to, že tieto sny sa raz stanú skutkom. Jedenásť hviezd naznačovalo jedenásť Jozefových bratov a slnko s mesiacom mohlo označovať len Jozefových rodičov. Toto všetko sa splní (48, 7), okrem toho, že Jozefova matka už neuvidí veľkosť svojho syna; bola už mŕtva. Ani druhá Jakubova žena sa nedožila Jozefovho povýšenia; zomrela v Kanaáne a nešla s ostatnými do Egypta (49, 31). Teda matka by mohla byť Ráchelina služka Bala, ktorá po Ráchelinej smrti

zastupovala ako vedľajšia Jakubova žena Jozefovi a Benjamínovi matku.

37, 20. Cisterna je nádrž alebo jama na zbieranie dažďovej vody. Keď sa voda z cisterny vyčerpá, priestor ostane suchý a môže slúžiť aj za žalár. Cisterna nemá pramenitú vodu ako studňa. Aj proroka Jeremiáša väznili v cisterne (*Jer* 38, 6).

37, 25. Izmaeliti a Madiánčania (v. 28) obývali Sýrsku púšť, ale boli to rozdielne kmene; bývali však pospolu,

ruky! Veď je to náš brat a naše vlastné telo!“ A jeho bratia súhlasili.
²⁸ Keď teda išli madiánski kupci okolo, vytiahli Jozefa z cisterny a predali ho za dvadsať strieborných Izmaelitom. A oni odviedli Jozefa do Egypta.

37

28

—

²⁹ Keď sa Ruben vrátil k cisterne, Jozefa tam už nebolo. Roztrhol si šaty, ³⁰ vrátil sa k svojim bratom a povedal: „Chlapca tu už niet! A kde sa ja podejem?“ ³¹ Oni vzali Jozefovu tuniku, zabili kozľa a namočili tuniku do krvi. ³² A po poslovi dali tuniku zaniest svojmu otcovi s odkazom: „Toto sme našli. Pozri, či to je tunika tvojho syna, alebo nie!“ ³³ Keď si to obzrel, povedal: „Tunika môjho syna! Divá zver ho zožrala! Roztrhaný, roztrhaný je Jozef!“ ³⁴ A Jakub si roztrhol šaty, obliekol si smútočný odev a dlhý čas smútil za svojim synom. ³⁵ Hoci sa namáhali všetci jeho synovia a dcéry potešiť ho, nedal sa potešiť a vravel: „V smútku zostúpim do podsvetia k svojmu synovi.“ Tak ho oplakával jeho otec.

³⁶ No Madiánčania ho predali do Egypta faraónovmu dvoranovi, veliteľovi telesnej stráže Putifarovi.

preto sa menom často zamieňali. Madiánčanov bolo počtom menej, nie div, že ich zamieňali s Izmaelitmi. Madiánčan a Izmaelita v ten čas nahrádzal pojem kupca, obchodníka. – Mastix je strom, z ktorého vyteká živica, potrebná v lekárstve; slúži aj ako voňavé kadidlo. To isté platí aj o ladanume, ktorý je výťažkom cistu (Cistus rosa). Z egyptských starožitností sa dozvedá-

me, že Egypťania potrebovali veľké množstvo týchto látok pri balzamovaní mŕtvol a pri bohoslužobných úkonoch ich používali ako kadidlo.

^{37, 29 – 30.} Roztrhnutie odevu je prejavom bolesti.

—
39
12

39 Jozef v Putifarovom dome. – ¹ Jozefa odvliekli do Egypta a tam ho kúpil Egyptan Putifar, faraónov dvoran, veliteľ telesnej stráže, od Izmaelitov, ktorí ho ta dovedli. ² S Jozefom však bol Pán, takže sa mu všetko darilo a ostal v dome svojho egyptského pána. ³ Keď jeho pán videl, že je s ním Pán a že Pán vo všetkom, čo robil, požehnával jeho ruky, ⁴ Jozef našiel milosť v jeho očiach. I posluhoval mu a neskôr ho urobil správcom svojho domu a do jeho rúk zveril všetko, čo mal. ⁵ A odkedy ho urobil správcom svojho domu a všetkého svojho majetku, Pán pre Jozefa požehnával Egyptanov dom. Pánovo požehnanie bolo na všetkom, čo mal v dome i na poli. ⁶ A tak zveril do Jozefových rúk všetok majetok a sám sa nestaral o nič inšie ako o chlieb, ktorý jedol. Jozef však mal peknú tvár a krásnu postavu.

⁷ Po týchto udalostiach žena jeho pána nechala na Jozefovi oči a povedala mu: „Lahni si so mnou!“ ⁸ On však odoprel a povedal žene svojho pána: „Pozri, môj pán sa o nič vo svojom dome nebojí predomnou a zveril na mňa celý svoj majetok. ⁹ Už ani sám nemá väčšej moci v tomto dome ako ja a nevyhradil si nič predomnou okrem teba, lebo ty si jeho žena. Ako by som sa mohol dopustiť takej veľkej krivdy a proti Bohu sa prehrešiť.“ ¹⁰ A hoci prehovárala Jozefa deň čo deň, nepočúvol ju, aby si s ňou ľahol a bol s ňou. ¹¹ V istý deň sa však stalo, že vošiel do domu, aby vykonal svoje povinnosti, a nik z domácich nebol dnu. ¹² Tu ho ona chytila za

38, 29 n. Fáres (hebr. Perec) značí trhlinu, pretrhnutie. Teda: Prečo si pretrhol blanu, a tak si sa zmocnil práva prvorodeného? Zara (Zerach) značí, zažiaril, zasvietil.

plášť a vravela mu: „Lahni si so mnou!“ On jej však nechal plášť v ruke a utiekol; vybehol von.

Jozef vo väzení. – ¹³ Keď videla, že jej nechal plášť v ruke a utiekol von, ¹⁴ zavolala domácich a vravela im: „Pozrite len, priviedol nám hebrejského muža, aby nás priniesol na posmech! Prišiel ku mne, že si so mnou ľahne, ale ja som hlasne volala. ¹⁵ Keď počul, že kričím, nechal ležať pri mne svoj plášť, dal sa na útek a vybehol von.“ ¹⁶ A nechala plášť ležať pri sebe, kým nedošiel jej pán. ¹⁷ Potom mu rozprávala to isté a vravela: „Hebrejský otrok, ktorého si nám priviedol, prišiel ku mne dnu, aby si zo mňa urobil posmech. ¹⁸ Ale keď som začala kričať, nechal pri mne svoj plášť a utiekol von.“ ¹⁹ Keď jeho pán vypočul ženino rozprávanie, ktoré zakončila: „Ako ti vravím, tak sa ku mne zachoval tvoj sluha,“ veľmi sa rozhneval ²⁰ a dal Jozefa chytiť a uvrhnúť do žalára, kde boli uväznení kráľovskí väzni. A tak tam bol zatvorený. ²¹ Ale Pán bol s Jozefom, zľutoval sa nad ním a zveril ho do priazne správcu žalára, ²² takže správca žalára podriadil Jozefovi všetkých väzňov, čo boli v žalári. Čokoľvek sa tam robilo, robilo sa na jeho rozkaz. ²³ Správca žalára sa nestaral o nič, čo jemu podliehalo, lebo Pán bol s ním; vo všetkom, čo robil, Pán mu dožičil úspech.

39

13

—

40

8

40 Jozef vykladá dvom väzňom ich sny. – ¹ Po týchto udalostiach sa čašník a pekár egyptského kráľa previnili voči svojmu pánovi, egyptskému kráľovi. ² I rozhneval sa faraón na oboch svojich dvoranov, na hlavného čašníka i na hlavného pekára, ³ a dal ich pod dozor do domu veliteľa telesnej stráže, do žalára, kde bol uväznený Jozef. ⁴ A veliteľ telesnej stráže poveril Jozefa, aby im posluhoval.

⁵ Tu istej noci obaja, čašník i pekár egyptského kráľa, ktorí boli uväznení v žalári, mali osobitne sen, ktorý mal pre každého zvláštny význam. ⁶ Keď k nim ráno prišiel Jozef, videl na nich, že sú smutní. ⁷ I opýtal sa faraónových dvoranov, ktorí boli spolu s ním v dome jeho pána pod dozorom: „Prečože sú vaše tváre dnes také zamračené?“ ⁸ Oni mu odpovedali: „Mali sme sen a niet tu nikoho, kto

Príhoda má istú obdobu s Ezauom a Jakubom. **39, 20.** Predaný, zbavený dobrého mena, odsúdený Jozef je predobrazom nevinného Trpitéla na Kalvárii.

Ale bude aj predobrazom jeho povýšenia a veľkosti. **40, 5–8.** Ako v Babylone, tak aj v Egypte sa verilo, že zo snov možno predpovedať budúcnosť človeka.

by nám ho vyložil.“ Jozef im povedal: „A nepatrí Bohu vykladanie snov?! Porozprávajte mi to!“

40 ⁹ Hlavný čašník teda porozprával Jozefovi svoj sen a vravel mu:
⁹ „Vo svojom sne som videl vinič pred sebou ¹⁰ a na viniči boli tri
 výhonky. Keď začal pučať, zjavili sa i jeho kvety a na strapcoch
 boli už aj zrelé hrozná. ¹¹ Ja som mal v rukách faraónov pohár,
 trhal som strapce a vytláčal som ich do faraónovho pohára a po-
 hár som podával faraónovi do rúk.“ ¹² Jozef mu povedal: „Toto
 je jeho výklad: Tri výhonky značia tri dni. ¹³ O tri dni faraón po-
 výši tvoju hlavu a uvedie ťa späť do tvojho úradu. Potom budeš
 faraónovi podávať čašu do rúk takisto, ako si to robil prv, keď si
41 bol hlavným čašníkom. ¹⁴ Spomeň si aj na mňa, keď sa ti bude
 dobre vodiť, a preukáž mi dobrodenie, že sa prihovoriš za mňa
 u faraóna, aby ma vyslobodil z tohto domu. ¹⁵ Veď ja som bol tajne
 odvedený z hebrejskej krajiny a ani tu som sa neprevinil, žeby ma
 za to mali uvrhnúť do žalára.“

¹⁶ Keď hlavný pekár videl, že Jozef dobre vyložil sen, povedal Jo-
 zefovi: „Aj ja som mal vo svojom sne na hlave tri košíky s jemným
 pečivom. ¹⁷ Vo vrchnom košíku boli najrozličnejšie jedlá pre fa-
 raóna, aké pripravuje pekár, ale vtáky to povytahovali z košíka, čo
 bol na mojej hlave.“ ¹⁸ Jozef odpovedal: „Toto je jeho výklad: Tri
 košíky značia tri dni. ¹⁹ O tri dni faraón povýši tvoju hlavu – ale
 preč od teba, lebo ťa obesí na drevo a vtáky budú z teba trhať mäso.“
²⁰ Na tretí deň, v deň faraónových narodenín, pripravil pre všetkých
 svojich sluhov hostinu. A v prítomnosti svojich sluhov povýšil hlavu
 hlavného čašníka a hlavného pekára: ²¹ Hlavného čašníka uviedol
 späť do jeho čašnickeho úradu, aby mu podával pohár, ²² hlavného
 pekára však dal obesiť, ako mu to vyložil Jozef. ²³ Lenže hlavný
 čašník nepamätal na Jozefa, ale zabudol na neho.

41 **Jozefovo povýšenie.** – ¹ O dva roky neskôr mal sen faraón.
 Videl sa nad Níлом ² a z Nílu vystupovalo sedem kráv, na
 pohľad pekných a v mäse tučných, a pásli sa na mokradi. ³ A hľa,
 po nich vystúpilo z Nílu iných sedem kráv, na pohľad mrzkých
 a v mäse chudých, a priblížili sa ku kravám, čo boli na brehu Nílu.

41, 1. Hoci čašník zabudol na Jozefa, Boh naň nezabudol.

⁴ A tie na pohľad mrzké kravy zožrali sedem pekných a tučných kráv. Vtedy sa faraón zobudil.

⁵ Keď opäť zaspal, mal iný sen. Zdalo sa mu, že na jednom stebľe vyrástlo sedem plných a krásnych klasov. ⁶ Ale hneď po nich vyrástlo sedem suchých a východným vetrom celkom spálených klasov ⁷ a suché klasy požrali sedem hrubých a plných klasov. Nato sa faraón prebudil a videl, že to bol iba sen.

⁸ Ráno však bola jeho myseľ znepokojená a rozkázal povolať všetkých vykladačov písem a všetkých mudrcov, čo boli v Egypte, a sám faraón im rozprával svoj sen. Nebolo však nikoho, kto by ho bol faraónovi vyložil. ⁹ Vtedy hlavný čašník povedal faraónovi. „Spomínam si dnes na svoje previnenie. ¹⁰ Kedysi sa faraón na mňa rozhneval a dal ma pod dozor do domu veliteľa telesnej stráže; mňa a hlavného pekára. ¹¹ A mali sme v istú noc sen, ja i on; každý z nás mal osobitný sen, ktorý mal preň zvláštny význam. ¹² A bol tam s nami istý mladý hebrejský muž, otrok veliteľa telesnej stráže. Jemu sme ich porozprávali a on nám naše sny vyložil. Každému dal správny výklad jeho sna. ¹³ A stalo sa tak, ako nám vyložil. Mňa uviedol späť do môjho úradu, ale jeho dal obesiť.“

Jozef pred faraónom. – ¹⁴ Tu si dal faraón zavolať Jozefa. Rýchlo ho vyviedli zo žalára, dal sa ostrihať a preobliekol si šaty a išiel k faraónovi. ¹⁵ A faraón hovoril Jozefovi: „Mal som sen, ale niet nikoho, kto by ho vyložil. O tebe som však počul, že tebe stačí sen počuť a ty ho vyložíš.“ ¹⁶ Ale Jozef povedal faraónovi: „Nie ja, ale Boh priaznivo odpovie faraónovi!“ ¹⁷ Potom faraón rozprával Jozefovi: „Vo svojom sne som stál na brehu Nílu ¹⁸ a z Nílu vystupovalo sedem kráv v mäse tučných a na pohľad pekných a pásli sa na mokradi. ¹⁹ A hľa, po nich vystúpilo iných sedem kráv, na pohľad suchých a mrzkých a v mäse chudých! V celej egyptskej krajine som nevidel nič také mrzké. ²⁰ A tu chudé a mrzké kravy zožrali sedem prvých tučných kráv. ²¹ Vošli do ich útrobov, ale nebolo vôbec vidno, že by bolo niečo vošlo do ich brucha, lebo ich vzhľad ostal taký mrzký, ako bol predtým. Tu som sa prebudil. ²² A zasa som zaspal a videl som vo sne, ako na jednom stebľe vyrástlo sedem plných a krásnych klasov.

41

4

41

22

41, 8. Egypt bol krajinou mudrcov a jasnovidcov. Ich poznanie však bolo obmedzené Božím poznaním.

²³ Lenže div, po nich vyrástlo opäť sedem prázdnych, suchých a od východného vetra celkom spálených klasov ²⁴ a tie suché klasy požrali sedem pekných klasov. Ja som to potom rozprával vykladačom písem, ale nebolo nikoho, kto by to bol vysvetlil.“

²⁵ Tu Jozef povedal faraónovi: „Sny faraónovi naznačujú jedno a to isté. Boh oznámil faraónovi, čo hodlá urobiť. ²⁶ Sedem pekných kráv je sedem rokov, takisto sedem pekných klasov je sedem rokov. Čo sa snívalo, je jedno a to isté. ²⁷ Ale sedem chudých a mrzkých kráv, ktoré po nich vystúpili, je tiež sedem rokov, takisto sedem prázdnych a od východného vetra spálených klasov je sedem rokov hladu. ²⁸ Na to som myslel, keď som faraónovi povedal: Boh dal faraónovi vidieť, čo hodlá urobiť. ²⁹ Teraz príde sedem rokov veľkého prebytku po celej egyptskej krajine. ³⁰ Po nich príde sedem rokov hladu a po prebytku neostane v celej egyptskej krajine ani pamiatky, lebo hlad bude ničiť celú krajinu. ³¹ V krajine sa nebude nič vedieť o hojnosti pre hlad, čo potom nastane, lebo bude strašný. ³² A to, že sa faraónov sen opakoval dva razy, značí, že Boh s istotou rozhodol túto vec a že ju Boh uskutoční čoskoro.

Jozefova rada a povýšenie. – ³³ A teraz nech sa faraón poobzerá po umnom a múdrom mužovi a nech ho ustanoví nad egyptskou krajinou! ³⁴ A tiež nech faraón určí nad celou egyptskou krajinou dozorcov a nech dá v siedmich rokoch prebytku povyberať piatu časť! ³⁵ Oni nech v budúcich úrodných rokoch pozbierajú všetko obilie a nech zrno na faraónov rozkaz uskladnia v mestách a nech ho strážia. ³⁶ To obilie bude však ako zásoba pre krajinu na tých sedem rokov hladu, čo nastanú v egyptskej krajine, a krajina nebude hynúť od hladu.“

³⁷ Reč sa páčila faraónovi i všetkým jeho služobníkom. ³⁸ A faraón povedal svojim služobníkom: „Možno nájsť človeka, ako je tento, v ktorom je duch Boží?“ ³⁹ Potom faraón vavel Jozefovi: „Pretože ti Boh toto všetko zjavil, niet rozumnejšieho a múdrejšieho, ako si ty. ⁴⁰ Ty sám budeš nad mojím domom a celý môj ľud bude závisieť od tvojich rozkazov a ja sám budem len o trón vyššie od teba!“

⁴¹ A faraón zopakoval Jozefovi: „Pozri, ustanovil som ťa nad celou egyptskou krajinou!“ ⁴² Potom faraón stiahol svoj pečatný prsteň

^{41, 42 - 46.} Faraón ustanovil Jozefa za egyptského miestokráľa. Dáva mu na ruku svoj prsteň, teda kráľovskú pečiatku. Jozef dostáva drahocenný odev: kment, hebr. šeš, bola jemná, snehobiela látka z ľanu alebo

zo svojej ruky a nastokol ho na Jozefovu ruku, dal ho obliecť do kmentového rúcha a na krk mu založil zlatú reťaz. ⁴³ Potom ho dal voziť na svojom druhom najlepšom voze a pred ním volali: „Skoľte sa!“ Takto ho ustanovil nad celou egyptskou krajinou. ⁴⁴ A faraón opäť hovoril Jozefovi: „Ja som faraón! Bez tvojho súhlasu nesmie nik v celej egyptskej krajine pohnúť ani rukou, ani nohou.“ ⁴⁵ Faraón však zmenil aj Jozefovo meno na Sáfenat Panéach – Živiteľ zeme a dal mu za ženu Asenet, dcéru Putifara, kňaza z Heliopolu. Jozef potom vyšiel do egyptskej krajiny. ⁴⁶ Keď Jozef stál pred egyptským kráľom, faraónom, mal tridsať rokov. A Jozef odišiel od faraóna a obchádzal celú egyptskú krajinu.

⁴⁷ Za sedem úrodných rokov donášala zem bohatú úrodu. ⁴⁸ A on dal všetko obilie, ktorého bol v týchto siedmich rokoch nadbytok, poznášať a zviezť do miest. Obilie dal doviezť do toho mesta, okolo ktorého boli príslušné polia. ⁴⁹ A Jozef nahromadil obilia ako morského piesku, nesmierne množstvo, takže ho ani nemeral, lebo sa to ani merať nedalo.

⁵⁰ Ešte kým nastal hlad, Jozefovi sa narodili dvaja synovia. Porodila mu ich Asenet, dcéra Putifara, kňaza z Heliopolu. ⁵¹ A Jozef nazval prvorodeného Manasses, hovoriac: „Boh mi dal zabudnúť na všetko moje nešťastie i na celý môj otcovský dom!“ ⁵² Druhého nazval Efraim, vraviac: „Boh sa mi dal rozplodiť v krajine mojej strasti!“

⁵³ Keď však pominulo sedem úrodných rokov, čo boli v egyptskej krajine, ⁵⁴ začalo sa sedem rokov hladu tak, ako ohlásil Jozef. A keď nastal vo všetkých krajinách hlad, v egyptskej krajine bolo chleba dosť. ⁵⁵ Ale keď začala aj egyptská krajina hladovať, ľud volal k faraónovi o chlieb. Faraón však povedal: „Chodte k Jozefovi a urobte všetko, čo vám povie!“ ⁵⁶ A keď hlad ťažil celú egyptskú krajinu, Jozef otvoril sýpky a predával Egypťanom obilie. ⁵⁷ Ale aj v egyptskej krajine sa hlad stupňoval, lebo z celého sveta prichádzali do Egypta kupovať od Jozefa obilie. Na celom svete bol totiž strašný hlad.

bavlny. Taký odev nosieval len kráľ, kňazi a veľmoži. Zlatá reťaz, odznak Jozefovej hodnosti. Heliopolis bolo mesto severovýchodne od dnešnej Káhiry. Hebrejsky sa volalo On. Mesto bolo známe kultom boha slnka Ra. Aj okolnosť, že Jozef dostáva za ženu dcéru egyptského kňaza, je prejavom faraónovej dôvery a priazne. Putifar, otec tejto ženy, je asi iný ako skôr spomenutý

Putifar, veliteľ telesnej stráže.

^{41, 51.} Manasses, hebr. Menaššeh, t. j. „ten, čo dáva zabudnúť“. Jozef tým chcel vyjadriť, že jeho bolesť nad odlúčením od domova nie je už taká živá, lebo aj on už má svoju rodinu.

^{41, 52.} Efraim značí „dvojité plodnosť, dvojité údel“. Chce sa tým vyjadriť, že Jozef mal dvoch synov.

41

43

—

41

57

42 **Jakubovi synovia idú prvý raz do Egypta.** – ¹ Keď sa Jakub dozvedel, že v Egypte majú obilie, povedal svojim synom: „Prečo hľadáte jeden na druhého?“ ² A pokračoval: „Pozrite, počul som, že v Egypte majú obilie. Chodte ta a nakúpte pre nás obilia, aby sme ostali nažive a nepomreli!“ ³ I vybralo sa desať Jakubových synov do Egypta nakúpiť obilia. ⁴ Ale Jozefovho brata Benjamína Jakub neposlal s jeho bratmi, vrazil, že by sa mu mohlo prihodiť nešťastie.

42 ⁵ Takto prišli aj Izraelovi synovia medzi tými, čo putovali nakúpiť obilie. V krajine Kanaán bol totižto hrozný hlad. ⁶ A Jozef bol tým vladárom nad zemou, ktorý všetkým národom zeme predával obilie. Keď ta teda bratia došli, poklonili sa mu až po zem. ⁷ Len čo Jozef videl svojich bratov, poznal ich. Správal sa však voči nim ako cudzí a prísno sa s nimi rozprával. Povedal im: „Odkiaľ ste prišli?“ Oni odpovedali: „Z krajiny Kanaán nakúpiť živobytie.“ ⁸ A kým Jozef poznal svojich bratov, oni ho nepoznali. ⁹ A Jozef si spomenul na sny, ktoré mal o nich. Tu im povedal: „Vy ste vyzvedači! Prišli ste sem, aby ste vyzvedeli, kde má táto krajina neopevnené miesta!“ ¹⁰ Oni mu však vraveli: „Nie, pane! Naozaj, tvoji sluhovia prišli len živobytie nakúpiť!“ ¹¹ My všetci sme synovia jedného muža. Počestní sme my ľudia. Tvoji sluhovia nie sú nijakí vyzvedači!“ ¹² Ale on im tvrdil: „Nie tak! Vy ste sem prišli, aby ste vyzvedeli, kde má táto krajina neopevnené miesto!“ ¹³ Oni opakovali: „Nás, твоjich sluhov, je dvanásť. Bratia sme, synovia jedného muža v kanaánskej krajine; a uver, najmladší je toho času pri našom otcovi a jedného už niet!“ ¹⁴ Tu im Jozef povedal: „Je to tak, ako hovorím: Vyzvedači ste!“ ¹⁵ V tomto vás vyskúšam. Pri faraónovom živote! Neodídete odtiaľto, kým sem nepríde váš najmladší brat. ¹⁶ Pošlite jedného z vás, nech privedie vášho brata, vy však budete vo väzení! A vyskúšajú sa vaše výpovede, či sú vaše reči pravdivé, alebo nie. Pri faraónovom živote! Vy ste vyzvedači!“ ¹⁷ Potom ich dal spolu na tri dni do väzenia.

42, 15–16. Egypťania prisahali na faraónov život. Jozef skúša svojich bratov, či milujú svojho otca, či sa navzájom milujú a či olutovali svoje previnenie. Jozef chce

vidieť Benjamína, lebo on je jeho jediný vlastný brat. Aj otca, aj matku mali spoločných.

Jozef skúša svojich bratov. – ¹⁸ Na tretí deň im Jozef povedal: „Ak chcete žiť, musíte to urobiť! Ja som taký, ktorý sa bojí Boha. ¹⁹ Ak ste počestní ľudia, nech ostane jeden z vašich bratov v dome vášho väzenia a vy si naberte pre svoju hladujúcu rodinu obilie a choďte! ²⁰ Ale svojho najmladšieho brata privedte ku mne, aby sa dokázalo, že sú vaše reči pravdivé, a aby ste neprišli o život.“ Oni urobili, ako rozkázal, ²¹ a medzi sebou si vraveli: „Veru, previnili sme sa proti svojmu bratovi. Videli sme úzkosť jeho duše, keď nás úpenlivo prosil, ale my sme nepočúvali. Za to doľahlo na nás toto trápenie.“ ²² A Ruben im vyčitoval takto: „Nevravel som vám: Nepreviňte sa proti chlapcovi!? No vy ste nechceli ani počuť. Hľa, teraz sa vyžaduje od nás jeho krv!“ ²³ Oni však nevedeli, že Jozef im rozumie, lebo (obyčajne) bol pri nich tlmočník. ²⁴ I odvrátil sa od nich a plakal. Potom sa obrátil k nim a zhováral sa s nimi. Nato dal spomedzi nich chytiť Simeona a pred ich očami ho dal zviazať. ²⁵ Potom Jozef rozkázal, aby im vrecia naplnili obilím, aby každému jeho peniaze vložili do jeho vreca a aby im dali aj potravu na cestu. Keď im takto pripravili, ²⁶ oni naložili obilie na svoje osly a odišli odtiaľ. ²⁷ Tu jeden z nich otvoril vrece, aby v nocľahárni nakrmil svojho osla, a zbadal svoje peniaze. Boli tam navrchu vo vreci. ²⁸ I povedal svojim bratom: „Našli sa moje peniaze! Tu v mojom vreci!“ Trpeli od údivu, s chvením hľadeli jeden na druhého a hovorili: „Prečo nám to Boh urobil?!“ ²⁹ Keď potom došli k svojmu otcovi v krajine Kanaán, rozprávali mu všetko, čo sa im prihodilo, a vraveli: ³⁰ „Muž, ktorý je pánom krajiny, tvrdo s nami nakladal a pokladal nás za vyzvedačov v krajine. ³¹ Povedali sme mu: »My sme počestní ľudia, nie sme nijakí vyzvedači. ³² Sme dvanásť bratia, synovia nášho otca; jedného už niet a najmladší je pri našom otcovi v kanaánskej krajine.«“ ³³ Ale muž, pán tej krajiny, nám povedal: »Podľa toho poznám, že ste počestní ľudia: Nechajte jedného z bratov tu u mňa! Potom si naberte pre svoju hladujúcu rodinu a choďte! ³⁴ Musíte mi však priviesť svojho najmladšieho brata, aby som sa presvedčil, že nie ste vyzvedači, ale počestní ľudia. Vášho brata vám len potom vydáam a vy sa budete voľne pohybovať v krajine.«“ ³⁵ A keď vysýpali vrecia, každý našiel vo svojom vreci svoje peniaze. Keď aj so svojím otcom videli peniaze, naľakali sa. ³⁶ Tu im povedal

42

18

—

42

36

ich otec Jakub: „Okrádate ma (o deti)! Niet Jozefa, Simeona niet a chcete odviešť aj Benjamína! Toto všetko sa na mňa valí!“ ³⁷ Vtedy Ruben povedal svojmu otcovi: „Oboch mojich synov môžeš zabiť, ak ti ho neprivediem späť. Spolahni sa na mňa, ja ti ho dovediem!“ ³⁸ On však povedal: „Môj syn nepôjde s vami. Jeho brat je mŕtvy a on ostal sám. Ak by ho zastihlo nešťastie na ceste, po ktorej pôjdete, zármutkom by ste priviedli moje šediny do podsvetia.“

43 Druhá cesta Jakubových synov do Egypta. – ¹ Ale hlad
⁴² ťažko doliehal na krajinu. ² Keď už strovilí všetko obilie,
³⁷ čo priniesli z Egypta, otec im povedal: „Choďte a kúpte nám zasa
— trochu potravy!“ ³ Júda mu však odvetil: „Ten človek nám dôrazne
⁴³ prikázal: »Neukazujte sa predou mnou, iba ak bude váš brat s va-
¹³ mi!« ⁴ Ak pošleš s nami aj nášho brata, tak sa vyberieme nakúpiť
pre teba živobytia. ⁵ Ak ho však s nami nepošleš, nepôjdeme dolu,
lebo ten muž nám prikázal: »Neukazujte sa predou mnou, iba ak
bude váš brat s vami!« ⁶ Vtedy Izrael povedal: „Prečo ste len
priviedli na mňa nešťastie a prezradili ste, že máte ešte brata?“
⁷ Oni odvetili: „Ten muž sa veľmi zaujímal o nás a o našu rodinu.
Vypytoval sa: »Žije ešte váš otec? Máte ešte brata?« My sme mu
odpovedali na jeho otázky. Mohli sme my vedieť, že nám povie:
»Privedte svojho brata sem!«?“ ⁸ Tu povedal Júda svojmu otcovi
Izraelovi: „Pošli chlapca so mnou! Tak sa vyberieme a pôjdeme,
aby sme ostali nažive a aby sme nepomreli aj my, aj ty, aj naše
deti. ⁹ Ja sa zaň zaručujem. Odo mňa ho požaduj! Ak by som ti ho
nepriviedol späť a nepostavím ti ho zasa pred oči, celý svoj život
budem vinný pred tebou. ¹⁰ Lebo keby sme neboli toľko otáľali,
boli by sme sa už dva razy vrátili.“
¹¹ Vtedy im povedal otec Izrael: „Keď je to už raz tak, nuž urobte
toto: Vezmite do vriec niečo z najlepších plodín krajiny a zaneste
to ako dar tomu mužovi; niečo balzamu, medu, mastixovej živice
a ladanumu, pistácie a mandlí! ¹² Vezmite so sebou tiež dvojnásob-
nú čiastku peňazí, lebo tie peniaze, čo ste našli navrchu vo vašich
vreciach, musíte zaniest späť. Možno je to nejaký omyl. ¹³ Zoberte
so sebou aj svojho brata! A už choďte, vráťte sa k tomu mužovi!

43, 11. Pozri poznámku k 37, 25. Med bol vývozným článkom Palestíny (Ez 27, 17).

¹⁴ Všemohúci Boh nech vám dá milosrdenstvo u toho muža a nech dá odísť aj vášmu bratovi, čo zostal, aj Benjamínovi! A ja, ako som bol bez detí, tak bez detí aj ostanem!“

¹⁵ Potom muži zobrali dary, vzali aj dvojnásobok peňazí a Benjamína, vydali sa na cestu do Egypta a dostavili sa pred Jozefa. ¹⁶ Keď Jozef videl s nimi Benjamína, povedal správcovi domu: „Zaved týchto mužov do domu, daj zabiť nejaké dobytča a daj to pripraviť, lebo títo muži budú obedovať so mnou!“ ¹⁷ Ten človek urobil, ako rozkázal Jozef, a mužov zaviedol do Jozefovho domu. ¹⁸ Ale muži sa preľakli, keď ich voviedli do Jozefovho domu, a vraveli si: „To bude pre peniaze, čo sa minulý raz našli v našich vreciach, že nás vedú dnu, aby nás obžalovali a usvedčili a potom uvrhli nás i naše osly do otroctva.“ ¹⁹ I pristúpili k správcovi Jozefovho domu, prihovorili sa mu pri vchode do domu ²⁰ a vraveli mu: „Prosíme, pane! My sme sem raz prišli nakúpiť potravu. ²¹ Keď sme prišli do nocľahárne, otvorili sme svoje vrecia a v každom vreci navrchu ležali i každého jedného peniaze, naše peniaze, ako sme ich vyplatili! Teraz ich prinášame späť. ²² Doniesli sme však aj iné peniaze, aby sme nakúpili potravín. My vôbec nevieme, kto nám naše peniaze vložil do našich vriec.“ ²³ On im odvetil: „Uspokojte sa a nebojte sa. Váš Boh a Boh vášho otca vám tajne dal tie poklady do vašich vriec. Ja som vaše peniaze dostal.“ Potom k nim vyviedol Simeona. ²⁴ A tento človek zaviedol mužov do Jozefovho domu, dal im vody, aby si umyli nohy, a dal tiež krmu ich oslom. ²⁵ Kým však neprišiel napoludnie Jozef, oni vykladali dary, lebo počuli, že tu budú jesť. ²⁶ Keď Jozef vošiel do domu, odovzdali mu dary, ktoré mali so sebou v dome, a poklonili sa pred ním až po zem. ²⁷ Jozef sa ich vypytoval, ako sa majú, a vravel: „Má sa dobre váš staručký otec, o ktorom ste mi rozprávali? Žije ešte?“ ²⁸ Oni odpovedali: „Tvoj sluha, náš otec, ešte žije.“ Pritom sa mu hlboko poklonili. ²⁹ Keď zdvihol oči, zbadal svojho brata Benjamína, syna svojej matky, a povedal: „To je ten váš najmladší brat, o ktorom ste mi rozprávali?“ A riekol: „Nech sa nad tebou zmiluje Boh, syn môj!“ ³⁰ Nato sa Jozef rýchlo vytratil, lebo ho veľmi dojala prítomnosť jeho brata a žiadalo sa mu vyplakať. I vošiel do odľahlej komnaty a tam plakal. ³¹ Potom si umyl tvár a opäť vyšiel von a s premáhaním povedal: „Prineste jedlo!“ ³² I doniesli jemu aj im osobitne a Egypťanom, čo s nimi jedli, tiež osobitne. Egypťania

43

14

—

43

32

totiž nesmeli jesť spolu s Hebrejmi, lebo Egypťania to pokladali za ohavnosť. ³³ Oni však sedeli naproti nemu, a od najstaršieho po najmladšieho, celkom podľa veku. Takže sa nad tým títo muži veľmi divili. ³⁴ A on im dal nosiť z jedál, ktoré boli pred ním. Toho však, čo priniesli Benjamínovi, bolo päť ráz toľko ako toho, čo prinášali ostatným. A pili s ním, až mali dobrú náladu.

44 Jozef posledný raz skúša svojich bratov. – ¹ Hneď nato
 43 dal svojmu správcovi takýto rozkaz: „Naplň vrecia mužov
 33 potravinami, koľko len budú môcť uniesť, a každému do jeho vreca
 — navrch polož jeho peniaze. ² Môj pohár však, môj strieborný po-
 44 hár, vlož najmladšiemu do vreca spolu s peniazmi za jeho obilie.“
 15 A on urobil podľa rozkazu, ktorý dal Jozef. ³ Ráno zavčasu potom
 mužov vypravili aj s ich oslami. ⁴ No len čo vyšli z mesta, ešte ne-
 boli ďaleko, povedal Jozef správcovi svojho domu: „Vstaň a pusť
 sa za tými mužmi, a keď ich dostihneš, povedz im: »Prečo ste sa
 odplatili zlým za dobré? Prečo ste mi ukradli strieborný pohár?
⁵ Vari to nie je ten, z ktorého pije môj pán a z ktorého veští? Veľmi
 zle ste konali, keď ste to urobili.“
⁶ Keď ich dostihol, dohovárал im podľa tohto návodu. ⁷ Oni mu od-
 povedali: „Prečo hovorí môj pán takou rečou? Je ďaleko od tvojich
 sluhov, žeby niečo také urobili. ⁸ Pozri, z krajiny Kanaán sme ti
 priniesli späť peniaze, čo sme našli navrchu vo svojich vreciach.
 Akože by sme teda mohli kradnúť z domu tvojho pána striebro
 alebo zlato? ⁹ U koho z tvojich sluhov sa nájde, ten nech zomrie
 a my ostatní budeme otrokmi môjho pána!“ ¹⁰ On im odpovedal:
 „Hoci by to malo byť podľa vašich slov, mojím otrokom však bude
 iba ten, u koho sa to nájde. Vy ostatní môžete voľne odísť.“ ¹¹ Tu
 každý rýchlo zložil na zem svoje vrece a každý svoje vrece otvoril.
¹² A on začal hľadať u najstaršieho a skončil pri najmladšom. Pohár
 sa našiel v Benjamínovom vreci. ¹³ Tu si oni roztrhli odev, každý
 opäť naložil náklad na svojho osla a vrátili sa do mesta.
¹⁴ Keď Júda a jeho bratia vošli opäť do Jozefovho domu – bol ešte
 stále tam –, padli pred ním na zem. ¹⁵ Jozef im však povedal:

44, 1–3. Jozef skúša opäť svojich bratov v láske k Benjamínovi a Jakubovi.

44, 5. V Babylonii z pohára veštievali kňazi. Nalialo

sa doň oleja a vody a potom z rozličných figúr oleja, rozťahujúceho sa vo vode, určoval sa osud.

„Akého skutku ste sa to dopustili? Nezbadali ste, že muž ako ja sa vyzná aj v hádaní?“ ¹⁶ Vtedy Júda povedal: „Čo my môžeme povedať môjmu pánovi? Čo hovoriť? Čím sa ospravedlniť? Boh navštevuje tvojich sluhov za previnenie! A teraz, pán môj, sme tvoji sluhovia, aj my, aj ten, u koho sa pohár našiel!“ ¹⁷ Ale on odpovedal: „Nech je ďaleko odo mňa niečo také urobiť! Iba ten, u koho sa našiel pohár, bude mojim otrokom. Vy ostatní môžete v pokoji odísť k svojmu otcovi!“ ¹⁸ Tu pristúpil k nemu Júda a vravel: „Pán môj, dovoľ, aby ti tvoj sluha povedal pár slov! Nehnevaj sa preto na svojho sluhu! Ved' ty si ako faraón!“ ¹⁹ Môj pán sa opýtal svojich sluhov: »Máte ešte otca alebo brata?« ²⁰ My sme vtedy odpovedali môjmu pánovi: »Máme ešte staručkého otca a tiež dosť neskoro narodeného malého brata. Jeho vlastný brat je už mŕtvy, a tak on ostal ako jediné dieťa po svojej matke; a preto je miláčkom svojho otca.« ²¹ Vtedy si rozkázal svojim sluhom: »Privedte ho sem ku mne, aby som ho videl na vlastné oči!« ²² My sme môjmu pánovi odpovedali: »Chlapec nemôže opustiť svojho otca. Ak opustí svojho otca, ten isto zomrie!« ²³ Na to si ty odpovedal svojim sluhom: »Ak váš najmladší brat nepríde s vami, neukazujte sa mi viac na oči!« ²⁴ Keď sme potom došli k tvojmu sluhovi, môjmu otcovi, oznámili sme mu slová môjho pána. ²⁵ A keď potom náš otec vravel: »Nože choďte a kúpte nám trochu potravy!«, ²⁶ my sme mu odvrávali: »My nemôžeme ísť. Pôjdeme len vtedy, keď bude s nami aj náš najmladší brat. Ved' sa nesmieme ukázať tomu mužovi na oči, ak náš najmladší brat nebude s nami!« ²⁷ Vtedy nám povedal tvoj sluha, náš otec: »Vy viete, že moja žena mi porodila len dvoch. ²⁸ Jeden odo mňa odišiel tak, že som musel povedať: Istotne je roztrhaný, roztrhaný! – a dodnes som ho nevidel. ²⁹ Ak vezmete spreď mojej tváre aj tohto a ak sa mu prihodí nešťastie, tak od bôľu privediete moje šediny do podsvetia!« ³⁰ Keby som teraz prišiel k tvojmu sluhovi, môjmu otcovi, a chlapec, na ktorom on lipne celou dušou, by nebol s nami, ³¹ on by zomrel, keby videl, že chlapec nie je s nami, a tvoji sluhovia by naozaj priviedli šediny tvojho sluhu, nášho otca, od bôľu do podsvetia! ³² A pretože sa tvoj sluha otcovi za chlapca zaručil slovami: »Ak ti ho neprivediem

44

16

—

44

32

44, 28. Ako badať, Jakub mal vždy akú-takú nádej, že sa ešte uvidí so svojím synom.

späť, celý svoj život budem vinný pred tebou,« ³³ tak teraz nech zostane namiesto chlapca tvoj sluha za otroka môjmu pánovi! Chlapec však nech odíde so svojimi bratmi! ³⁴ Veď akože by som mohol prísť k svojmu otcovi bez toho, že by bol chlapec so mnou? Nemohol by som sa pozeráť na trápenie, čo zastihne môjho otca!“

45 Jozef sa dáva poznať svojim bratom. – ¹ Tu sa už Jozef nemohol ovládať pred všetkými, čo ho obkľučovali, a zvolal: „Nech všetci vyjdú odtiaľto von!“ A tak nebol nik pri ňom, keď sa Jozef dal poznať svojim bratom. ² Tu sa dal do hlasitého plaču až tak, že ho počuli Egypťania a zvedel o tom aj dom faraónov. ³ Potom Jozef povedal svojim bratom: „Ja som Jozef! Žije ešte môj otec?“ Jeho bratia sa tak naľakali, že nemohli odpovedať bratovi. ⁴ Jozef sa svojim bratom privrával: „No poďte ku mne!“ Keď pristúpili bližšie, povedal: „Ja som Jozef, váš brat, ktorého ste predali do Egypta. ⁵ A teraz sa netrápte a nesužujte, že ste ma sem predali, lebo Boh ma sem poslal pred vami, aby ste ostali nažive. ⁶ Lebo už dva roky je v krajine hlad a bude ešte päť rokov, čo nebude ani oračky, ani žatvy. ⁷ Preto ma Boh poslal pred vami, aby váš rod zachoval na zemi a aby ho mimoriadnym zásahom zachoval pri živote. ⁸ A takto nie vy ste ma sem poslali, lež Boh. On ma urobil faraónovým poradcom, pánom nad celým jeho domom a vladárom nad celou egyptskou krajinou. ⁹ Poponáhľajte sa a chodte k môjmu otcovi a povedzte mu: »Toto odkazuje tvoj syn Jozef: Boh ma ustanovil za vládcu nad celým Egyptom, príď ku mne a neodkladaj! ¹⁰ Budeš bývať v kraji Gesen a budeš mi nablízku ty i tvoje deti a tvoje detné deti spolu s tvojimi ovcami a dobytkom a s celým tvojím majetkom. ¹¹ Ja sa tu budem starať o teba – lebo ešte päť rokov potrvá hlad –, aby si neschudobnel ty i tvoj dom a všetko, čo je tvoje. ¹² Na vlastné oči vidíte, aj môj brat Benjamín vidí na svoje oči, že sú to moje ústa, čo s vami rozprávajú. ¹³ Zvestujte teda môjmu otcovi moju veľkú hodnotu, ktorú mám v Egypte, a všetko, čo ste videli! Nuž poponáhľajte sa a privedte môjho otca sem!“ ¹⁴ Potom padol okolo krku

45, 1n. Bratia sa zhrozili nad novinou. Predaný brat stojí pred nimi v takej hodnote. Je pánom ich života a smrti. Jozef sa im prihovára, netreba sa im báť a kormútiť. Verše 5–8 a 50, 20 sú kľúčom k Jozefovmu príbehu.

45, 10. Gesen (Gessen alebo Gossen) označuje mesto Kes Kesem a aj priliehajúci kraj v severovýchodnom Egypte, medzi Heliopolisom a tanitským ramenom Nilu, medzi jazerom Menzaleh a východnými jazerami.

svojmu bratovi Benjamínovi a plakal. Aj Benjamín plakal na jeho hrudi. ¹⁵ Potom pobožkal všetkých svojich bratov a plakal na ich hrudi. Napokon sa rozprávali s ním aj jeho bratia.

Faraón povoláva Jakuba do Egypta. – ¹⁶ Aj do faraónovho paláca sa dostala zvesť: „Prišli Jozefovi bratia!“ A faraón sa tomu tešil aj so svojimi služobníkmi. ¹⁷ A faraón vravel Jozefovi: „Povedz svojim bratom: Urobte toto: Naložte svoje zvieratá a choďte rýchlo do krajiny Kanaán ¹⁸ a zoberte svojho otca a svoje rodiny a prídte ku mne! Ja vám potom dám, čo dobré poskytuje egyptská zem. Budete jesť to najlepšie v krajine! ¹⁹ A prikážeš im aj toto: Aj toto urobte: Vezmite si z egyptskej krajiny vozy pre svoje deti a ženy a naložte svojho otca a prídte sem! ²⁰ Nech vám nie je ľúto vášho domáceho zariadenia, lebo čo je najlepšie v celej krajine, to bude vaše!“ ²¹ A Izraelovi synovia urobili tak. Jozef im dal na faraónov rozkaz vozy a dal im aj potraviny na cestu. ²² A všetkým, každému osve, daroval sviatočný odev. Benjamínovi však daroval tristo strieborniakov a päťsto sviatočných šiat. ²³ Svojmu otcovi poslal desať oslov obťažných najlepšimi egyptskými plodinami a desať oslíc obťažných zrnom, chlebom a jedlom pre svojho otca na cestu. ²⁴ Potom prepustil svojich bratov a oni šli. A ešte im pripomenul: „Cestou si nerobte výčitky!“

²⁵ Tak odišli z Egypta a prišli k svojmu otcovi do krajiny Kanaán. ²⁶ I oznámili mu: „Jozef ešte žije! Áno, on je vládcom nad celou egyptskou krajinou.“ No jeho srdce ostalo nevšímavé, lebo im neveril. ²⁷ Ale keď mu porozprávali všetko, čo im hovoril Jozef, a keď uvidel vozy, ktoré poslal Jozef, aby ho odviezli, tu sa vrátil život do ich otca Jakuba. ²⁸ A Izrael zvolal: „Stačí mi, že môj syn Jozef ešte žije! Pôjdem, aby som ho uvidel, kým nezomriem!“

46 Jakubov príchod do Egypta. – ¹ Izrael sa vydal na cestu so všetkým, čo mal, a keď došiel do Bersaby, priniesol obeť Bohu svojho otca Izáka. ² Tu povedal Boh Izraelovi v nočnom videní: „Jakub, Jakub!“ On odpovedal: „Tu som!“ ³ A on hovoril:

45

15

—

46

3

46, 1–7. Bersabe – pozri 21, 33; 26, 23. Cesta do Egypta viedla práve cez Bersabu. Je to miesto, kde predtým Abrahám a Izák priniesli Pánovi obeť. Jakub prináša obeť, jednak aby sa podakoval za zvesť o synovi,

jednak aby sa vyzvedel, či je to Božia vôľa, aby šiel do Egypta. Boh, ktorý zakázal jeho otcovi Izákovi ísť do Egypta (26, 2), teraz prikazuje Jakubovi opustiť Kanaán a ísť do Egypta, tak ako kázal ísť Abrahámovi

- „Ja som Boh, Boh tvojho otca. Neboj sa zostúpiť do Egypta, lebo tam z teba urobím veľký národ. ⁴ Ja sám pôjdem s tebou do Egypta a ja sám ťa aj vyvediem odtiaľ, a Jozef ti vlastnou rukou zatlačí oči.“
⁵ Potom sa Jakub pobral z Bersaby. A Izraelovi synovia vyložili svojho otca Jakuba aj svoje deti a ženy na vozy, ktoré poslal faraón, aby ho odviezli. ⁶ Vzali so sebou aj svoje stáda a všetko, čo nadobudli v krajine Kanaán, a tak prišli do Egypta – Jakub a všetko jeho potomstvo s ním: ⁷ so svojimi synmi a vnukmi, so svojimi dcérami a vnučkami: so všetkým svojím potomstvom prišiel do Egypta.
- Jakubova rodina.** – ⁸ A toto sú mená Izraelových synov, čo prišli do Egypta: Jakub a jeho synovia. Jakubov prvorodený Ruben.
- ⁹ Rubenovi synovia: Henoch, Falu, Hesron a Karmi. ¹⁰ Simeonovi synovia: Jamuel, Jamin, Ahod, Jachin, Sohar a syn Kanaánčanky Šaul. ¹¹ Léviho synovia: Gerson, Kaát a Merari. ¹² Júdovi synovia: Her, Onan, Sela, Fárez a Zara. Her a Onan však zomreli v krajine Kanaán. Fárezovi synovia boli: Hesron a Chamul. ¹³ Isacharovi synovia: Tola, Fula, Jób a Semron. ¹⁴ Zabulonovi synovia: Sared, Elon a Jachelel. ¹⁵ To sú synovia Lie, ktorá ich porodila Jakubovi v sýrskej Mezopotámii, aj jeho dcéru Dinu. Spolu je teda jeho synov a dcér tridsaťtri duší.
- ¹⁶ Gadovi synovia: Sefion, Hagi, Suni, Esebon, Heri, Arodi a Areli. ¹⁷ Aserovi synovia: Jamne, Jesua, Ješui, Beria a ich sestra Sára. Synovia Beriu: Heber a Melchiel. ¹⁸ To sú synovia Zelfy, ktorú dal Laban svojej dcére Lii. Ona porodila Jakubovi šesťnásť duší.
- ¹⁹ Synovia Jakubovej ženy Ráchel: Jozef a Benjamín. ²⁰ Jozefovi sa narodili v egyptskej krajine synovia, ktorých mu porodila Asenet, dcéra Putifara, kňaza z Heliopolu: Manasses a Efraim. ²¹ Benjamínovi synovia: Bela, Bechor, Asbel, Gera, Náman, Echi, Ros, Mofim, Ofim a Ared. ²² To sú synovia Ráchel, ktorých porodila Jakubovi, spolu štrnásť duší.
- ²³ Danovi synovia: Husim. ²⁴ Neftaliho synovia: Jasiel, Guni, Jeser a Salem. ²⁵ To sú synovia Baly, ktorú dal Laban svojej dcére Ráchel. Ona porodila Jakubovi týchto, spolu sedem duší.

do krajiny Kanaán. Toto je posledná teofánia v epoche patriarchov.

46, 8 – 27. Osôb, ktoré išli s Jakubom do Egypta, bolo podľa tu uvedeného údajá sedemdesiat (Ex 1, 5; Dt 10,

22). Ženy a služobníctvo sa do toho nepočítajú. Sedem a sedemdesiat sú posvätné čísla a značia úplnosť. Jakubova karavána bola teda veľká.

²⁶ Všetkých duší, čo prišli s Jakubom do Egypta a pochádzajú z jeho bedier, okrem žien Jakubových synov, bolo spolu šesťdesiatšesť.

²⁷ Jozefovi synovia, ktorí sa mu narodili v Egypte, boli dvaja. Všetkých duší Jakubovho domu, ktoré prišli do Egypta, bolo sedemdesiat.

Jakubovo stretnutie s Jozefom. – ²⁸ On však poslal Júdu pred sebou k Jozefovi, aby oznámil jeho príchod do Gesenu. Keď prišli do Gesenu, ²⁹ Jozef dal zapriať do svojho voza a šiel do Gesenu naproti svojmu otcovi. Keď ho uvidel, padol mu okolo hrdla a dlho plakal v jeho objatí. ³⁰ Tu Izrael povedal Jozefovi: „Teraz už môžem zomrieť, keď som videl tvoju tvár a že ešte žiješ!“ ³¹ Jozef potom povedal svojim bratom a celej rodine svojho otca: „Pôjdem to oznámiť faraónovi a poviem mu: »Prišli ku mne moji bratia a rodina môjho otca, čo bývali v Kanaáne. ³² Tí muži sú pastieri oviec, sú chovatelia dobytká a priviedli si svoje ovce, dobytok a celý svoj majetok.« ³³ Keď vás teda faraón zavolá a keď vám povie: »Čím sa zamestnáвате?«, ³⁴ odpoviete mu: »Chovateľmi dobytká sú tvoji sluhovia od svojej mladosti až dodnes, my aj naši otcovia,« aby ste mohli zostať v kraji Gesen. Lebo každý pastier oviec je u Egyptanov v opovrhnutí.“

47 Jakub a jeho synovia pred faraónom. – ¹ Jozef potom šiel a oznámil faraónovi: „Prišli môj otec a moji bratia so svojimi ovcami a dobytkom i so všetkým svojím majetkom z krajiny Kanaán a teraz sú v kraji Gesen.“ ² Zo svojich bratov vzal so sebou piatich a predstavil ich faraónovi. ³ Keď sa potom faraón pýtal jeho bratov: „Čím sa zamestnáвате?“ – oni odpovedali faraónovi: „Tvoji sluhovia sú pastiermi oviec, tak my, ako i naši otcovia.“ ⁴ A ďalej vraveli faraónovi: „Prišli sme bývať do krajiny ako cudzinci, lebo niet paše pre ovce tvojich sluhov, pretože hlad veľmi dolieha na krajinu Kanaán. ⁵ Dovoľ teda, aby tvoji sluhovia zostali v kraji Gesen!“ ⁶ Nato faraón takto hovoril Jozefovi: „Tvoj otec a tvoji bratia prišli za tebou. Egyptská krajina je (voľná) pred tebou, v najlepšom kraji zeme osad' svojho otca a svojich bratov! Môžu zostať aj v kraji Gesen, a ak vieš, že sú medzi nimi súci muži, ustanov ich za dohliadačov nad mojimi stádami!“

46, 28 – 34. Jozef pouča svojich bratov, ako sa majú správať na audiencii u faraóna. Jozef mohol sám usadiť svojich bratov, kam chcel, jeho postavenie mu na

to dávalo právo. Lenže išlo o príbuzných, preto Jozef chcel, aby vec rozriešil sám faraón.

46
26
—
47
6

7 Potom Jozef voviedol dnu svojho otca a predstavil ho faraónovi. A Jakub žehnal faraónovi. 8 Nato sa faraón opýtal Jakuba: „Koľkože máš rokov?“ 9 A Jakub odpovedal faraónovi: „Dni môjho putovania je stotridsať rokov. Nemnohé a nešťastné sú roky môjho života a nedosahujú roky života mojich otcov, čo oni preputovali.“ 10 A Jakub opäť požehnal faraóna a vyšiel od faraóna. 11 Jozef osadil svojho otca a svojich bratov a dal im v egyptskej krajine pozemok v najlepšom kraji zeme, v kraji Rameses, ako rozkázal faraón. 12 A Jozef sa staral o potravu pre svojho otca a svojich bratov, ako i pre celú rodinu svojho otca podľa ich množstva.

Jozef vykupuje celý Egypt pre faraóna. – 13 Vtedy nebolo chleba na celej zemi, lebo hlad sa veľmi rozrástol; egyptská krajina aj krajina Kanaán boli hladom celkom vyčerpané. 14 A tak Jozef za obilie, ktoré sa muselo kupovať, stiahol všetky peniaze, čo sa nachodili v egyptskej krajine a v krajine Kanaán, a uložil ich vo faraónovom dome. 15 A keď už nebolo peňazí v egyptskej krajine a v krajine Kanaán, všetci Egyptania prichádzali k Jozefovi a vraveli: „Daj nám chleba! Prečo by sme mali umierať pred tvojimi očami len preto, že niet peňazí?“ 16 Jozef im odpovedal: „Dajte mi svoj dobytok a za dobytok vám dám chlieb, keď už niet peňazí!“ 17 Privádzali teda k Jozefovi svoj dobytok a Jozef im vydával chlieb za kone, ovce, hovädzí dobytok a osly a v tom roku ich zaopatroval chlebom za všetok ich dobytok. 18 Keď sa však rok minul, prišli aj v nasledujúcom roku k nemu a vraveli: „Nezatajujeme, pane, pred tebou, že peniaze sa minuli a že stáda dobytky, pane, sú už tvoje. Neostalo už nič, pane, pred tebou, len naše telá a naše polia!“ 19 Prečo by sme však mali pred tvojimi očami hynúť spolu i s našimi poľami?! Kúp si nás a naše polia za chlieb, a tak budeme i s našimi poľami faraónovými nevoľníkmi. Daj nám však zrno na siatie, aby sme žili a nepomreli a aby sa naše polia nestali púšťou!“ 20 Takto Jozef odkúpil pre faraóna všetky egyptské pozemky, lebo všetci Egyptania popredali svoje polia, pretože ich hlad veľmi ťažil. 21 Takto sa krajina dostala do faraónovho vlastníctva. A obyvateľstvo od jedného konca egyptského územia až po druhý urobil faraónovými

47, 11. Rameses bolo hlavné mesto kraja; porov. 45, 10.
47, 20. Právne ich majetok patrila faraónovi a oni sa stali len jeho zamestnancami. Staré egyptské správy hovo-

ria, že boli obdobia, keď všetka pôda a statok boli majetkom štátnym. Poddaní odvádzali zo všetkého päťtinu.

nevoľníkmi. ²² Iba kňazské pozemky neodkúpil, lebo kňazi dostávali od faraóna stály prídela a žili zo svojho stáleho prídela, ktorý im určil faraón. Preto nepredávali svoje pozemky. ²³ Potom Jozef hovoril ľudu: „Hľa, dnes som vás kúpil spolu s vašimi poľami pre faraóna! Tu máte zrnú na siatie, aby ste mohli obsiať poľa! ²⁴ Lenže z úrody budete odovzdávať piatu časťku faraónovi, štyri časťky však budú vaše na osievanie poľa a na živobytie pre vás a pre vaše rodiny a na výživu pre vaše deti.“ ²⁵ Oni vraveli: „Ty nám zachraňuješ život! Kiežby sme získali tvoju priazeň, pane, radi budeme faraónovými poddanými.“ ²⁶ A Jozef to ustanovil ako záväzok v egyptskej krajine, ktorý trvá až dodnes, podľa ktorého piata časť z výnosu poľa patrí faraónovi, len pozemky kňazov nepodliehali tejto podmienke.

Jakubovo želanie ohľadom svojho pohrebu. – ²⁷ Izraeliti sa usadili v egyptskej krajine, v kraji Gesen. Zaujali ho, množili sa a veľmi sa rozrástli. ²⁸ Jakub žil v egyptskej krajine ešte sedemnášť rokov a dní Jakubovho života bolo stoštyridsaťsedem rokov. ²⁹ Keď sa priblížili dni Jakubovej smrti, dal si zavolať svojho syna Jozefa a povedal mu: „Ak som našiel lásku v твоjich očiach, tak polož svoju ruku pod moje bedrá a preukáž mi lásku a vernosť: Nepochovaj ma v Egypte, ³⁰ lebo ja chcem odpočívať so svojimi otcami! Preto ma odnes z Egypta a pochovaj ma v ich hrobke!“ On odpovedal: „Urobím tak, ako si hovoril!“ ³¹ On povedal: „Prisahaj mi teda!“ Prisahal mu a Izrael sa poklonil k hlave svojho lôžka.

48 Jakub adoptuje Jozefových synov. – ¹ Po týchto udalostiach oznámili Jozefovi: „Tvoj otec je chorý!“ Tu on vzal so sebou oboch svojich synov, Manassesa a Efraima. ² A keď Jakubovi oznámili: „Hľa, tvoj syn Jozef prišiel k tebe!“, Izrael pozbieral všetky svoje sily a posadil sa na lôžku. ³ Potom Jakub hovoril Jozefovi: „Všemohúci Boh sa mi zjavil v Luze, v krajine Kanaán, požehnal ma ⁴ a povedal mi: »Hľa, ja ťa rozplodím a rozmnožím, a urobím z teba

47, 22. Kňazi nemuseli kupovať obilie, dostávali prídely. Aj mimobiblické pramene súhlasne hovoria, že egyptskí panovníci podporovali kňazov a chrámy.

47, 23. Jozef vydáva ľudu obilie aj na siatbu. Je to v siedmom neúrodnom roku. Teraz sa dá očakávať nová úroda.

47, 26. Rozumej za časov Mojžiša.

47, 29. O podobnom spôsobe prisahy pozri pozn. 24, 1–9.

47, 31. Izrael sa poklonil... Jakub ďakuje Bohu, že mu vyplňuje posledné želanie. Už je chorý, nevládze sa pokloniť na zemi, ako je to zvykom na východe: klaknúť si na obe kolená a potom sa čelom dotknúť zeme, preto túto poklonu robí na svojom lôžku.

47

22

—

48

4

množstvo národov, a tebe a tvojmu potomstvu po tebe dám túto krajinu do vlastníctva naveky.« ⁵ Preto tvoji dvaja synovia, ktorí sa ti narodili v Egypte, budú moji. Efraim a Manasses budú moji, ako sú Ruben a Simeon. ⁶ Ale deti, ktoré sa ti narodili po nich, budú tvoje a uvedú sa pod menom svojich bratov vo svojom dedičnom podiele. ⁷ Keď som prišiel z Mezopotámie, zomrela mi cestou v krajine Kanaán Ráchel, kúsok cesty, ako sa vchádza do Efraty, a pochoval som ju tam na ceste do Efraty, čiže do Betlehema.“

48 Jakub žehná Efraima a Manassesa. – ⁸ Keď Izrael videl Jozefových synov, spýtal sa: „Kto sú títo?“ ⁹ A on mu odvetil: „To sú moji synovia, ktorých mi tu Boh dožičil!“ Povedal mu: „Prived'ich ku mne, nech ich požehnám!“ ¹⁰ Izraelove oči boli totiž starobou zakalené, takže dobre nevidel. Keď ich teda priviedol k nemu, on ich pobožkal a hladkal ich. ¹¹ Potom Izrael povedal Jozefovi: „Nikdy som neveril, že ťa ešte uzriem, a Boh mi dal vidieť nielen teba, ale ešte i tvoje potomstvo!“

5
—
48
15

¹² Nato ich Jozef odtiahol z jeho kolien a oni sa poklonili pred ním až po zem. ¹³ I vzal Jozef oboch synov, Efraima napravo od seba, teda naľavo od Izraela, a Manassesa naľavo od seba, teda napravo od Izraela, a priviedol ich k nemu. ¹⁴ Ale Izrael vystrel pravicu a položil ju na Efraimovu hlavu, hoci bol mladší, a svoju ľavicu položil na Manassesovu hlavu: ruky teda prekrižil – hoci Manasses bol prvorođený.

¹⁵ Potom požehnal Jozefa týmito slovami:

„Boh, pred tvárou ktorého
chodievali moji otcovia Abrahám a Izák,
Boh, ktorý mi bol pastierom
od mojej mladosti až do dnešného dňa,

48, 5. Jakub adoptuje oboch Jozefových synov. Dáva im tie isté práva, ako majú ostatní synovia Jakubovi. Na požehnaní a prísľube z Bet-Elu (35, 11 – 12) majú mať Jozefovi synovia rovnaký podiel ako ostatní synovia Jakubovi. Efraim a Manasses sa stanú praotcami kmeňov a prípadne im rovnaký podiel pri rozdelení Kanaánu.

48, 6. Jozef mal aj iných synov, tí sa však pripoja k Efraimovi a Manassesovi. Keď Jakub namiesto Jozefa volí za dedičov jeho dvoch synov, tým dáva najavo, že na

Jozefa preniesol právo prvorođeného. Jozef vo svojich synoch dostáva dva podiely. A to bolo právo prvorođeného.

48, 7. Porov. pozn. k 35, 16 – 20.

48, 8. Jakubov zrak je už slabý, vidí dve postavy, ale už ich nerozoznáva.

48, 13. Jozef predvádza svojich synov podľa veku, a to tak, aby sa Jakubova pravá ruka dostala na staršieho syna, Manassesa. Pravica značila šťastie a hojnosť a toto všetko mal dostať Jozefov prvorođený.

¹⁶ anjel, ktorý ma vytrhol zo všetkého zlého,
 nech týchto chlapcov požehná!
 Nech v nich ďalej trvá moje meno
 i meno mojich otcov Abraháma a Izáka
 a nech rastú a množia sa na zemi!“

¹⁷ Keď Jozef zbadal, že jeho otec položil svoju pravicu na Efraimovu hlavu, nevidelo sa mu to a chytil ruku svojho otca, aby ju preložil z Efraimovej hlavy na hlavu Manassesovu, ¹⁸ pričom Jozef vravel svojmu otcovi: „Nie tak, otče môj, lebo tento je prvorodený! Polož svoju pravicu na jeho hlavu!“ ¹⁹ Jeho otec sa však vzoprel a povedal: „Viem to, syn môj, viem to ja! Aj z neho budú národy, aj on bude mocný, ale jeho mladší brat bude mocnejší ako on a jeho potomstvom budú množstvá národov.“

²⁰ I požehnal ich v ten deň a povedal:

„Tebou bude požehnávať Izrael a bude hovoriť:
 »Boh nech ti urobí ako Efraimovi a Manassesovi.«“

A tak uprednostnil Efraima pred Manassesom. ²¹ Potom povedal Izrael Jozefovi: „Ja už iste zomriem, ale Boh bude s vami a opäť vás zavedie do krajiny vašich otcov. ²² Tebe však dávam o podiel viac ako tvojim bratom, o ten (podiel), ktorý som vyrval Amorejčanom mečom a kušou.“

49 Jakubove požehnania. – ¹ Potom Jakub zavolał svojich synov a povedal:

„Zhromaždite sa, aby som vám oznámil,
 čo na vás čaká v ďalekých dňoch!

^{48, 19.} Mladší Jozefov Efraim bude v budúcnosti viac znamenať v histórii vyvoleného národa ako Manasses, bude to mocný a početný kmeň. Efraimov kmeň sa dostáva na popredné miesto v čase sudcov a po Šalamúnovi je vôbec najmocnejším kmeňom v severnej ríši kráľovstva Efraim.

^{48, 20.} Požehnanie, ktoré dostávajú Jozefovi synovia, bude prislovečné. Keď niekto bude žehnať svoje potomstvo, bude im žičiť šťastie, ktorým obdaril Boh

Efraima a Manassesu.

^{48, 22.} Podiel, ktorý vyrval Jakub v boji Amorejčanom, nie je pozemok, ktorý kúpil (33, 19). Apokryfná kniha Jubilei v kapitole 34 má rozpravu o boji, ktorý viedol Jakub s amorejskými kráľmi v okolí Sichemu, keď jeho synovia tam boli prepadnutí. Mojžiš tu zachytáva podanie o tomto boji. Isteže je to pozemok, podiel v okolí Sichemu; neskoršie tam uložili Jozefove kosti (Ex 13, 19 a Joz 24, 32).

48

16

—

49

1

49

2

49

9

- 2 Zídite sa a počúvajte, Jakubovi synovia,
počujte Izraela, otca svojho!
- 3 Ruben! Ty si môj prvorodený,
ty si moja sila a prvotina mojej mužskosti.
Prvý si v hodnosti a prvý v moci!
- 4 Prekypoval si sťa voda: nuž nebudeš prvým,
lebo si vstúpil na lôžko svojho otca
a zneuctil si ho – na moje lôžko vystúpil!
- 5 Simeon a Lévi sú praví bratia,
ľstivosť a násilie sú ich zbrane,
- 6 do ich kruhu moja duša nevkráča
a k ich jednote sa moja sláva nepripojí!
Veď vo svojej zúrivosti mužov povraždili
a vo svojej ukrutnosti býky mrzачili.
- 7 Nech je prekliata ich zúrivosť, lebo bola náramná,
aj ich hnev, lebo taký hrozný bol!
V Jakubovi ich rozdelím
a rozhádzem ich v Izraeli.
- 8 Júda, ty si ten,
ktorého budú chváliť tvoji bratia!
Tvoja ruka je na šiji tvojich nepriateľov,
pred tebou sa synovia tvojho otca skláňajú.
- 9 Levom mladým si, Júda:
od koristi si vstal, syn môj,
na odpočinok si si ľahol sťa lev,
ako levica: ktože ho zobudí?!

49, 3. O význame jednotlivých mien Jakubových synov porov. 29, 31 – 30, 22. Ruben je Jakubovou silou, prvotina jeho mužskosti, čiže jeho plodnej sily. Ruben, ako prvorodený, mal obsiahnuť plnosť požehnania, ale nestáva sa tak. Stal sa totižto nehodným tejto veľkosti pre svoj mrzký prečin (49, 3 n.; 35, 21 n.).

49, 5. Aj Simeon a Lévi, nasledujúci po Rubenovi, sú vylúčení z požehnania prvorodeného, oni sa prehrešili krutosťou voči Sichemčanom (34, 25 – 31), a tak stratili lásku u svojho otca.

49, 6. Hoci boli vlastní bratia a hoci preukázali takú jednotu vo svojej ukrutnosti, neujdú trestu, budú od

seba oddelení a rozdelení medzi ostatné kmene. Vyplnilo sa to najmä na potomstve Léviho, ktoré nedostalo v Kanaáne ani len vlastný podiel... Simeonovi potomkovia miznú čoskoro, stanú sa súčasťou Júdovcov.

49, 8. Júda, štvrtý Jakubov syn, sa stane účastným mimoriadnej milosti a otcovského požehnania; z jeho potomstva sa má narodiť prislúbený Spasiteľ. Aj Júda zhrešil (38), no neskoršie sa ukázal veľkodušný (38, 26); zachraňuje Jozefa od smrti (37, 26) a ani za Benjamína sa neváha obetovať (44, 18 n.). Júda značí „pochválený“. Teda v pôvodine je tu slovná hra: Pochválený, chváliť ťa budú...

- 10 Neoddiali sa žezlo od Júdu,
ani berla od jeho nôh,
kým nepríde (Ten), ktorému prislúcha (žezlo)
a ku ktorému sa pritúlia národy.
- 11 K viniču priväzuje svoje oslíča
a k vzácnej réve mláďa svojej oslice.
Vo víne si perie odev
a v hroznovej krvi svoj plášť.
- 12 Jeho oči sú černejšie od vína
a jeho zuby belšie nad mlieko. 49
10
-
- 13 Zabulon býva na morskom pobreží,
je blízko prístavu pre lode
a bok jeho hranice je pri Sidone. 49
18
- 14 Isachar je osol kostnatý,
čo odpočívá za ohradami,
- 15 a keď videl, že odpočinok je taký sladký
a že kraj je taký nádherný,
sklonil svoju šiju pod bremeno
a stal sa sluhom poddaným.
- 16 Dan vymôže právo svojmu ľudu
ako jeden z kmeňov Izraela.
- 17 Dan bude hadom na ceste,
zmijou rohatou na chodníku,
čo hryzie koňa pri kopyte,
takže jeho jazdec padá dozadu.
- 18 Na tvoju spásu ja vyčkávam, Pane!

49, 10. Žezlo, doslovne palica, je odznakom panovníckej moci. Vládca ho držieval medzi kolenami, keď sedel na tróne, inakšie sa oň opieral. Júda bude mať vládu nad ostatnými kmeňmi, nie síce nad všetkými, a to až dotiaľ, kým nepríde ten, ktorého je to žezlo, kým nepríde Mesiáš, kým nepríde ten, ktorého je (žezlo). Júda teda bude mať žezlo ako zástupca toho, koho je žezlo, až dotiaľ, kým si ho sám neprevezme, kým nepríde Kráľ Mesiáš, ktorý má neobmedzené a absolútne kráľovstvo. Toto je okrem protoevanjelia najstaršie miesto, kde sa v Biblii hovorí o osobnom Mesiášovi.

49, 13. Prorockto o Zabulonovi sa tiež vyplnilo. Kmeň Zabulonov sa usadil na severe Palestíny v blízkosti Sidonu a bol neďaleko mora (Joz 19, 10 – 16).

49, 14. Isacharovi bude prináležať žirna pôda, a tak aj bolo, patrila mu Ezdrelonská nížina a južná Galilea. A pretože cez Ezdrelonskú nížinu viedla obchodná cesta, Isacharovci vypomáhali v doprave. Preto ho Jakub prirovnáva k pracovitému oslovi. Mal z čoho žiť, obchod mu nebol potrebný, dal sa naň však dobrovoľne.

49, 16 n. Dan „sudca“ uháji a zaobstará právo svojmu ľudu, svojim príslušníkom. Slovná hra ako 30, 6. Rohatá zmija je piesočná zmija, veľmi jedovatá.

49

19

—

49

27

- 19 Gad – doliehajú naň bandy zbojnícke,
lež on im šliape na päty.
- 20 Aser má jedla nadbytok,
ba dodáva i kráľovské lahôdky.
- 21 Neftali je sťa rýchla jelenica,
preukáže sa krásnymi rečami.
- 22 Ovocný stromček je Jozef
ovocný stromček pri prameni,
jeho ratoliestky prerastajú múr.
- 23 I roztrpčovali ho, hádali sa s ním
a napádali ho kušostrelci.
- 24 No jeho luk je pevný
a obratná je sila jeho rúk
- 25 pre pomoc Mocného Jakubovho
odtiaľ, kde pastier a Skala Izraela je,
pre Boha tvojho otca, ktorý ti pomáha,
a pre Všemohúceho, ktorý ťa požehnáva
požehnaniami nebies zhora,
požehnaniami hlbín, čo ležia dolu,
požehnaniami prs a lona.
- 26 Požehnania tvojho otca, ktoré prevyšujú
požehnania večných vrchov
a vzácnosť výšin odvekých,
nech zostúpia na hlavu Jozefovi,
na temä kniežata jeho bratov!
- 27 Benjamín je dravý vlk,
čo ráno korisť zožiera
a večer korisť delí.“

49, 22 – 26. O Jozefovi naznačuje Jakub niečo z minulosti, niečo mu predpovedá do budúcnosti. Potomstvo Jozefovo bude vzrastať ako chránený strom, ktorého vetvy prerastú aj záhradnú ohradu. Požehnanie nebies zhora je dážď a rosa. Požehnanie hlbín sú mnohé vodné pramene, ktoré budú na území Jozefovho

panstva. Požehnanie prs a lona je početné potomstvo a hojnosť zvierat.

49, 27. Hoci Benjamín bol najmenším kmeňom, splnilo sa na ňom Jakubovo proroctvo. Ukázal sa odvážnym, ako to vysvitá z dejín sudcov a prvého kráľa v Izraeli Šaula (Sdc 3, 15 n.; 5, 14; 2 Sam 2, 15 atď.).

²⁸ Toto sú všetky izraelské kmene a je ich dvanásť. A toto im hovoril ich otec, keď ich žehnal. Každému z nich dal primerané požehnanie.

Jakubovo ostatné želanie a smrť. – ²⁹ Potom im prikázal toto: „Ja sa pripojím k svojmu ľudu, pochovajte ma pri mojom otcovi v jaskyni na pozemku Hetejca Efrona, ³⁰ v jaskyni na poli v Makpele, východne od Mambre v krajine Kanaán, na pozemku, ktorý kúpil Abrahám od Hetejca Efrona na dedičné pohrebisko. ³¹ Veď tam pochovali Abraháma a jeho ženu Sáru, tam pochovali Izáka a jeho ženu Rebeku a tam som pochoval aj Liu. ³² Pozemok a jaskyňa bola kúpená od Hetejcov.“

³³ Keď Jakub skončil odkaz pre svojich synov, vyložil si nohy na lôžko a skončil. Tak sa pripojil k svojmu ľudu.

49

28

—

50

11

50 Jakubov pohreb. – ¹ Tu sa Jozef vrhol na svojho otca, plakal nad ním a bozkával ho. ² Potom rozkázal svojim služobníkom, lekárom, zabalzamovať jeho otca. A lekári balzamovali Izraela. ³ Trvalo im to pri ňom štyridsať dní, lebo toľko času bolo treba na balzamovanie. Aj Egypťania ho oplakávali sedemdesiat dní. ⁴ A keď sa dni oplakávania minuli, Jozef povedal faraónovým dvoranom: „Ak som našiel milosť vo vašich očiach, prihovorte sa za mňa, prosím, u faraóna v tomto zmysle: ⁵ Môj otec ma zaviazal prisahou: »Hľa, ja už zomriem. Pochováš ma v mojom hrobe, ktorý som si vykopal v krajine Kanaán!« – A teraz by som chcel ísť hore pochovať si otca; potom sa vrátim.“ ⁶ Faraón odkázal: „Chod hore a pochovaj otca, ako si prisahal!“ ⁷ A tak Jozef odišiel pochovať svojho otca a s ním išli všetci faraónovi služobníci: úradníci jeho paláca, všetci hodnostári egyptskej krajiny ⁸ a všetci Jozefovi domáci i jeho bratia a domáci jeho otca. Iba svoje malé deti, svoje ovce a dobytok nechali v kraji Gesen. ⁹ S nimi išli aj vozy a jazdci, takže to bol veľmi veľký zástup.

¹⁰ Keď došli ku Goren-Atad za Jordánom, konali tam veľký a slávnostný pohreb. Za svojho otca urobil sedemdnňovú smútočnú slávnosť. ¹¹ Keď sa obyvatelia krajiny, Kanaánčania, dozvedeli

49, 29. Pozri 25, 8.

49, 30. O jaskyni Makpele porov. 23, 9 – 18.

49, 33. Tak sa pripojil... pozri 25, 8. 17; 35, 29.

50, 10. Goren-Atad bolo iste neďaleko Hebronu, mož-

no niekde v blízkosti Jordánu. Mohlo byť však alebo z jednej, alebo z druhej strany rieky. Presnejšie sa to určiť nedá.

50, 11. Abel Misraim – 'ebel – smútočná slávnosť egyptská.

o smútočnej slávnosti pri Gorene, vraveli: „To je veľkolepá egyptská smútočná slávnosť!“ Preto nazvali to (miesto) Abel Misraim – Egyptský smútok, čo leží za Jordánom. ¹² Jeho synovia s ním teda urobili, ako im prikázal. ¹³ Vydali sa totiž do krajiny Kanaán a pochovali ho v jaskyni makpelského pozemku, na pozemku východne od Mambre, ktorý kúpil Abrahám od Hetejca Efrona na dedičné pohrebisko. ¹⁴ Keď Jozef pochoval otca, vrátil sa do Egypta, aj jeho bratia a všetci, čo s ním išli.

50 Jozefova veľkodušnosť. – ¹⁵ Keď otec zomrel, Jozefovi bratia sa začali báť a vraveli si: „Nezachová sa teraz Jozef nepriateľsky voči nám a neodplatí nám všetko to zlé, čo sme mu vykonali?“ ¹⁶ Preto odkázali Jozefovi: „Tvoj otec pred svojou smrťou prikázal: ¹⁷ »Toto poviete Jozefovi: Odpusť, prosím, svojim bratom ich previnenie a hriech, že ti spôsobili zlo! Už nám len odpusť naše previnenie! Ved' my uctieваме Boha tvojho otca!«“ Keď mu to hovorili, Jozef plakal. ¹⁸ Potom prišli sami bratia, padli pred ním a vraveli: „Pozri, sme tvojimi sluhami!“ ¹⁹ Jozef im však povedal: „Len sa nebojte! Ved' či som ja na Božom mieste?!“ ²⁰ Vy ste síce snovali proti mne zlo, ale Boh to obrátil na dobro, aby uskutočnil to, čo je dnes, aby zachránil život mnohým ľuďom. ²¹ Len sa už nebojte! Ja sa budem starať o vás aj o vaše deti!“ Tak ich tešil a milo sa im prihovárал.

Jozefova smrť. – ²² Jozef teda býval v Egypte; on aj dom jeho otca. Jozef žil stodesať rokov. ²³ A Jozef videl Efraimových synov až do tretieho pokolenia. Aj synovia Manassesovho syna Machira sa narodili za Jozefovho života. ²⁴ Raz potom Jozef povedal svojim bratom: „Ja už zomriem, ale Boh sa vás istotne ujme a vyvedie vás z tejto krajiny do krajiny, ktorú odprisahal Abrahámovi, Izákovi a Jakubovi.“ ²⁵ Nato dal Jozef Izraelovým synom prisahať a povedal: „Keď sa vás Boh zaujme, preneste moje kosti odtiaľto!“ ²⁶ A Jozef umrel, keď mal stodesať rokov. Potom ho zabalzamovali a uložili ho do rakvy v Egypte.

Tam Egypťania urobili za Jakubom tryznu podľa zvykov svojej krajiny. V samotnom Hebrone sa smútočné obrady odbavovali znova za ďalších sedem dní.

50, 23. „Narodili sa za Jozefovho života“, doslova „na Jozefových kolenách“. Pravdepodobne Jozef adoptoval

svojich vnukov. U arabských kmeňov je tiež zvykom adoptovať tým, že sa príslušné dieťa vezme na kolená. **50, 26.** Rakva (sarkofág) bola granitová truhla, do ktorej sa kladla múmia, uložená v ozdobne vyrezávanej drevenej truhle.